Ion Hobana

(pseudonimul lui Aurelian Manta-Roşie)

Ultimul văl

Ion Hobana

(pseudonimul lui Aurelian Manta-Roşie)

Ultimul văl

PROLOG

Trebuie să vă mărturisesc de la bun început adevărata mea slăbiciune pentru tot ceea ce are vreo legătură cu marea şi cu adîncurile ei misterioase. Am petrecut multe ceasuri în faţa acvariilor cu peşti tropicali, admirînd culorile scînteietoare în care i-a înveşmîntat natura; m-am cufundat cu ochii deschişi în apa străvezie de lîngă ţărm, urmărind fuga înspăimîntată a cîte unui crab cu picioare subţiri; am ascultat cu emoţie poveştile bătrînilor scafandri, visînd la clipa în care voi putea să îmbrac costumul de cauciuc şi să aud cum foşneşte aerul în casca de aramă...

Ştiind toate acestea, veţi înţelege cît de plăcut surprins am fost citind pe afişul unui cinematograf din centrul capitalei: „În adîncurile Mării Negre" - film documentar-artistic. Uitînd de treburile care mă aşteptau, am intrat în sală chiar cînd se stingea lumina. Mi-am găsit un loc pe dibuite, urmărind succesiunea rapidă a numelor realizatorilor filmului. Deodată am tresărit, întîlnind un nume cunoscut: Radu Gheorghiu.

Radu îmi fusese coleg de şcoală, de clasă şi de bancă, pînă în ultimul an de liceu. Crescusem împreună, îndrăgind aceleaşi jocuri, împărţindu-ne frăţeşte puţinii bani de buzunar, înecîndu-ne în aceeaşi clipă cu fumul primei ţigări şi mărturisindu-ne bucuriile şi îndoielile celei dintîi iubiri. Jurasem să nu ne despărţim niciodată - întîmplarea a vrut însă altfel. Tatăl său, mic funcţionar la C.F.R., fusese mutat pe neaşteptate tocmai în celălalt capăt al ţării. Ne-am scris o vreme, apoi a venit sorocul să plec la Bucureşti, la facultate. Prins de ritmul grăbit al vieţii atît de deosebite faţă de monotonia orăşelului de provincie, am întrerupt corespondenţa. Mai tîrziu, cînd i-am trimis o scrisoare plină de sinceră căinţă, plicul s-a întors mîzgălit cu creionul: „Adresantul

s-a mutat în alt oraş". De atunci nu mai ştiusem nimic de el, pînă în urmă cu cîteva luni, cînd aflasem că fusese trimis la studiu în Uniunea Sovietică şi că absolvise Institutul de Cinematografie...

Chiar a doua zi am descoperit adresa lui Radu. Căsătorit de curînd, locuia într-o garsonieră, nu departe de Centrul de producţie cinematografică. Acolo, în camera lui plină de cărţi, cu pereţii acoperiţi de imagini din filmele Ia a căror turnare luase parte, mi-a povestit întîmplarea de mai jos. Aşezată lîngă el, pe braţul masiv al fotoliului de piele, soţia Iui îl privea cu ochii-i mari, negri, ajutîndu-l uneori să-şi limpezească amintirile. Cuprins de o înfrigurare greu stăpînită, ascultam cuvintele prietenului regăsit şi-I vedeam parcă zbătîndu-se în peripeţii fără seamăn. Lampa de birou lumina slab încăperea, lăsînd să se adune în unghere pete mari de umbră. Zgomotul străzii ajungea pînă la noi ca un vuiet îndepărtat, amintindu-mi de glasul adînc al mării.

În seara aceea m-am hotărît să transcriu povestirea lui Radu Gheorghiu şi să v-o înfăţişez, schimbînd -după dorinţa lui - unele nume. Judecaţi singuri dacă merita sau nu osteneala.

UN CIUDAT PLATOU DE FILMARE

După cum ţi-am spus - începu Radu - m-am întors din Uniune acum un an. Mă specializasem în filme documentare artistice din viaţa animalelor. Lucrarea de diplomă mi-am dat-o prezentînd cîteva sute de metri de peliculă pe care înregistrasem lupta dintre doi cerbi lopătari. În ţară, aveam de gînd să filmez animalele noastre rare: dropia, rîsul, cocoşul de munte... Mi s-a propus însă altceva - mult mai atrăgător şi mai

greu totodată: să iau parte la turnarea unui film despre flora şi fauna Mării Negre.

Cred că-ţi mai aduci aminte cum urmăream palpitantele aventuri ale căpitanului Nemo, întorcînd cu înfrigurare paginile cărţii închiriate de la biblioteca de împrumut! Tu citeai mai repede şi mă zoreai: Hai, mă! Vrei să n-o terminăm nici azi? Iar eu mormăiam ceva în chip de răspuns, cu ochii aţintiţi asupra pozei în care meşterul Ned Land îşi înfigea harponul pînă în inima rechinului turbat... Cît îl invidiam atunci pe stăpînul „Nautilus"-ului şi pe vrednicii lui tovarăşi! Şi iată că mi se oferea acum prilejul să pătrund, aidoma lor, în adîncurile minunatei lumi submarine.

Fără să stau mult pe gînduri, m-am suit în tren şi am pornit către un orăşel de pe litoral, unde trebuia să mă întîlnesc cu ceilalţi membri ai echipei de operatori şi cu conducătorul ei, profesorul Grindeanu. Am ajuns într-o zi de la sfîrşitul verii aceleia cu toane care-i puneau în încurcătură pe meteorologi. Înnourat dimineaţa, cerul se însenina către prînz; apoi începea o ploaie torenţială, pentru ca peste jumătate de ceas soarele să ardă şi mai puternic. Amatorii de plajă duceau într-o mină cearşaful şi costumul de baie, iar în cealaltă impermeabilul sau demodatul cortel. Priveliştea aceasta avea, desigur, hazul ei - noi însă nu-l puteam gusta pe deplin, atîta timp cît norii astupau reflectorul nostru natural, soarele.

Înainte de a urma povestirea, aş vrea să-ţi spun cîteva cuvinte despre meseria de operator submarin. Sub înrîurirea unor povestiri şi articole de aşa zisă popularizare, unii cred că e vorba de un simplu sport – poate mai fistichiu decît altele. În loc să-ţi iei alpenstokul şi să urci pe munţi, îţi pui costumul de scafandru autonom şi te plimbi printre alge şi peşti, cu degetul pe declanşatorul aparatului de filmat. Întîlneşti ceva interesant? Ai apăsat pe declanşator şi filmezi la fel de liniştit ca în studio...

Aşa credeam şi eu înainte de prima cufundare. Abia după aceea am înţeles cît de greu e să te mişti într-un mediu străin, mult mai dens decît aerul, şi pe care-l poţi străbate numai cheltuind destulă forţă musculară. Pe deasupra, trebuie să mînuieşti un coşcogeamite aparat de filmat, care încearcă mereu să-ţi scape din mîini şi să urce la suprafaţă!

De altfel, pînă să începem filmările a trecut destulă vreme. Ne-am obişnuit întîi, treptat, cu. senzaţiile neplăcute datorite presiunii. Am învăţat să respirăm mai des ca la suprafaţă şi să înaintăm cu mişcări line, pentru a înfrînge mai uşor rezistenţa apei. Echipamentul devenea tot mai complicat, îngăduindu-ne să rămînem tot mai mult la adînc. În sfîrşit, isprăvind perioada de ucenicie, ne-au fost încredinţate aparatele de filmat sub apă, închise în baloane metalice cu geamuri groase din sticlă de cuarţ şi am început adevărata muncă de vînători de imagini.

Plecam în zori, cu şalupa, către „platoul de filmare" – cel mai ciudat platou de filmare pe care-l cunoscusem vreodată, situat pe fundul mării, cam la 20 de metri adîncime. Coboram sub privegherea atentă a profesorului Grindeanu, împărţiţi în echipe de cîte doi, ca să ne putem ajuta în căzui unui accident. Coechipierul meu, Brujan - un băiat zdravăn, îndesat, căruia hainele îi pocneau mereu pe la cusături - avea destul de furcă cu mine. De multe ori, furat de frumuseţea peisajului submarin, mă aşezam pe o ridicătură de nisip şi stăteam minute întregi, uitînd pentru ce mă cufundasem în adîncul acestei lumi fără seamăn. Descoperindu-mă în sfîrşit, Brujan mă trezea la realitate arătîndu-mi ceasul impermeabil pe care fiecare dintre noi îl purta la încheietura mîinii stîngi. Mă ridicam oftînd şi porneam încet spre suprafaţa,, aruncînd o ultimă privire minunilor pe care le părăseam pînă la o nouă cufundare...

Într-o dimineaţă senină, aplecat peste bordul şalupei, îmi lăsasem privirile să rătăcească pe

nesfîrşita întindere a apelor. Era un ceas de linişte deplină, tulburată numai de ţipetele slabe, plîngătoare, ale pescăruşilor care se întretăiau în văzduh. Auzeam parcă răsuflarea adîncă a mării; pătruns de o fericire calmă, primeam sărutul de foc al soarelui, răsfrînt în mii de oglinzi tremurătoare.

— Ce faci, Radule? Nu vii să ne îmbrăcăm?

Glasul lui Brujan mă smulse din visare. L-am privit cu nemulţumire, apoi am înţeles într-o străfulgerare de bucurie că a venit clipa să cobor din nou în împărăţia „mea" submarină şi m-am repezit spre cabina în care se aflau costumele şi aparatele.

Cînd Brujan începu să-şi scoată tricoul cu dungi albastre - cumpărat de la un fost „lup de mare", acum angajat al „Salvamar"-ului - eu îmi şi îmbrăcasem combinezonul de cauciuc. Apoi mi-am prins în spate baloanele cu oxigen, verificînd cu grijă legăturile încrucişate pe piept, mi-am pus centura căptuşită cu plumb, înotătoarele semănînd cu două labe de gîscă uriaşe şi batimetrul [*Batimetru - aparat care indică adîncimea atinsă de scafandru. (N. A.)*] brăţară. Nemaiavînd ce face, am început să-l zoresc pe Brujan, care se mişca greoi ca un urs, abia găsind loc să se învîrtească în cabina strimtă.

Am ieşit pe punte, purtînd pe umeri velomotoarele argintii. Aparatele acestea de locomoţie submarină sosiseră cu trei-patru zile mai înainte, ambalate în lăzi cu inscripţia „Fragil". Aduceau la înfăţişare cu nişte torpile lungi de un metru. Motorul electric, alimentai: de baterii ultrauşoare cu argint-zinc, acţiona elicea, furnizînd totodată curentul necesar reflectorului şi aparatului de filmat, aflate în corpul velomotorului. Îmbrăcat în costumul de scafandru autonom, operatorul submarin n-avea decît să se lase purtat de aparat, îndrumîndu-l după plac cu ajutorul unor mînere de direcţie. De la mînerele acestea a început de fapt povestea. Dar să nu ne grăbim...

Ieşisem deci pe punte. Profesorul ne dădu ultimele sfaturi, încheind ca de obicei: „Şi mai ales nu coborîţi sub 30 de metri!" Verificînd încă o dată trăinicia legăturilor, am mormăit:

— N-aveţi nici o grijă, tovarăşe profesor! Doar sîntem scafandri cu experienţă!... Iar în sinea mea: „Ah, dădăceala asta fără sfîrşit!" Ne-am potrivit pe faţă măştile cu un singur vizor, luînd deodată înfăţişarea ciclopilor legendari, şi am coborît repede scăriţa de fier ale cărei ultime trepte se pierdeau sub valuri.

Apa era rece - atît de rece, încît am simţit că mi se taie răsuflarea. Curînd însă, pătrunzînd prin porii combinezonului special de cauciuc, se încălzi de la corpul meu, alcătuind un strat izolator.

Mă cufundam încet, împreună cu Brujan, pătrunzînd parcă într-un val de ceaţă alburie. Nu foloseam încă velomotorul, care mă trăgea în sus ca un balon. Şi cînd te gîndeşti că la suprafaţă duceam cu greu într-o mînă cele 30 de kilograme ale lui! Necăjindu-mă aşa, mi-am amintit o întîmplare din timpul primelor antrenamente. Grăbit să mă văd „la adînc", uitasem să-mi pun centura căptuşită cu plumb şi rămăsesem la suprafaţă, bătînd desperat şi zadarnic apa cu înotătoarele de cauciuc, ca o broască uriaşă oare a uitat să înoate. Mă urcasem, ruşinat, pe punte şi profesorul Grindeanu mă întîmpinase cu o asprime dezminţită de sclipirea veselă a ochilor săi cenuşii:

— Stai cam prost cu fizica, tinere! Dacă te-aş fi avut elev acum cîţiva ani, ţi-aş fi trîntit un 2 cît dumneata de mare! Vrei să te cufunzi fără balast, cînd ai în spate coşcogeamite baloane cu oxigen - şi velomotorul pe deasupra? Unde-i Arhimede să te vadă?...

De atunci, balastul devenise pentru mine o obsesie. Nădăjduind să asiste la un nou spectacol hazliu, colegii îmi ascunseseră de cîteva ori centura. Dar lecţia primită îmi fusese de ajuns.

Am privit la batimetrul-brăţară: şase metri adîncime. Velomotorul zvîcnea de parcă ar fi fost viu, încercînd să-mi scape din mînă. Am apăsat pe butonul de contact şi din pîntecele aparatului începu să se audă bîzîitul molcom al motorului electric. Elicea cu trei pale se puse în mişcare, învolburînd uşor apa chiar lîngă obrazul meu. Prinzînd zdravăn în palme mînerele de direcţie, am aprins reflectorul şi m-am lăsat purtat la voia întîmplării, iscodind împrejurimile în căutarea unui „vînat" de soi. Şi farmecul copleşitor al lumii submarine mă învălui din nou.

Într-o lumină de vis, albastră-verzuie, meduzele unduiau ca nişte uriaşe ciuperci diafane, cu marginile pălăriilor colorate în galben, portocaliu, violet. Cînd le-am zărit pentru prima oară, am crezut că sînt niscaiva plante ciudate, desprinse din rădăcini de furia valurilor şi duse într-aiurea de vînturi şi de curenţii marini. Apoi le-am văzut de aproape, strîngîndu-se şi desfăcîndu-se ritmic, cu mişcări pline de graţie şi vioiciune, şi i-am înţeles pe cei din vechime, care le spuneau „plămînii mării"...

Am învîrtit în jos mînerul din stînga. Supunîndu-se comenzii, velomotorul porni spre fund pe o linie înclinată. Apa îşi schimba neîncetat culoarea, căpătînd cu fiecare clipă nuanţe tot mai întunecate. Şi deodată, lumina puternică a reflectorului scoase la iveală covorul de alge de pe fund.

Erau de tot felul: verzi, cu foi mari şi crestate pe margini, verzui-cafenii, nemişcate şi drepte ca nişte săbii, purpurii, cu frunzele înguste şi răsucite în chip ciudat... Fără să mă uit la batimetru, mi-am dat seama că mă aflu Ia hotarul primejdios al celor treizeci de metri. La adîncimea aceasta, ultimele alge verzi se întîlnesc cu avanposturile algelor brune şi roşii.

Îţi sînt dator o mică explicaţie: de ce nu puteam să cobor mai jos de treizeci de metri? Fără a intra

în amănunte, trebuie să-ţi spun că începînd de la această adîncime presiunea parţială a oxigenului din baloane creşte foarte mult, exercitînd o acţiune otrăvitoare asupra organismului. Vei vedea curînd care sînt efectele unei asemenea otrăviri.

Mă pregăteam să urc, cînd fîşia strălucitoare de lumină se opri asupra unei viziuni de coşmar. Cîţiva crabi încremeniseră, pîndindu-se cu o atenţie feroce. Împlătoşaţi în carapacea lor de culoarea bronzului, cu cleştii puternici întinşi ameninţător înainte, îmi amintiră desenele din vechea mea carte de istorie, care-i înfăţişau pe cavalerii din Evul Mediu. Şi tabloul prinse viaţă. Cel mai mic dintre crabi încercă, prudent, o mişcare de retragere. În aceeaşi clipă, vecinul său îl înşfăcă zdravăn cu cleştii şi se apucă să-i sfarme carapacea. Croindu-şi astfel drum către carnea bietului crustaceu, îşi înfipse în ea labele încîrligate şi porni să se înfrupte cu lăcomie, fără să se mai sinchisească de ceea ce se întîmplă în jur. Dar abia îşi.începuse festinul şi un alt crab, mai mare şi mai puternic, îl prinse cu cleştii, exact în acelaşi fel, pătrunzîndu-l cu aceeaşi sălbăticie în adîncul măruntaielor. În tot acest timp, victima continua să smulgă şi să înghită din carnea primului crab, pînă ce fu ea însăşi sfîşiată în întregime...

Văzusem destule scene de „canibalism" submarin şi filmasem chiar peşti prădalnici urmărind cîrdurile de hamsii şi stavrizi, chefali şi babuşte. Asta întrecea însă orice închipuire! Cutremurat de dezgust, am răsucit brusc mînerul de adîncime şi am pornit spre suprafaţă. Din fericire, cu un gest reflex, apăsasem tot timpul declanşatorul aparatului de filmat. Aşa că ai putut să urmăreşti pe ecran toate peripeţiile acestui măcel groaznic, care constituie totuşi un document preţios pentru naturalişti.

Încă sub impresia celor văzute, am simţit deodată cii mînerele velomotorului se înfierbîntă

vertiginos, silindu-mă în cele din urmă să-mi descleştez palmele. Velomotorul ţîşni în sus ca scăpat din puşcă. Înghiţind aer, am pornit în urma lui, încercînd zadarnic să găsesc o explicaţie a neobişnuitei întîmplări.

Apa începuse să-şi recapete culoarea albastră-ver-zuie. Am izbutit să citesc pe cadranul batimetrului cifra 18, în dreptul căreia se oprise acul indicator. Peştii se distingeau din ce în ce mai bine. Dar ce fel de peşti sînt aceştia care înoată pe spate? Şi nici măcar nu înoată, ci urcă şi ei, cu burta în sus, încercînd zadarnic să-şi reia poziţia firească!?

Citisem undeva că o specie de peşti, trăind în fluviul Nil, înoată într-adevăr pe spate. Dar ce să caute ei în apele Mării Negre? Veniseră tocmai din îndepărtata ţară a piramidelor ca să pună în încurcătură un operator cinematografic submarin? Ori, descoperisem o nouă specie, care avea să se numească „Pisces Ghearighiensis"?...

Am închis ochii şi am strîns tare pleoapele, vrînd să mă încredinţez că sînt treaz. Cînd am privit din nou în jur, peştii se întorseseră cu burta în jos, dovedindu-se a fi scorpene şi pălămide, guvizi şi ghiborţi - adică cei mai de rînd reprezentanţi ai marii lor familii, pe care-i poţi afla în borşul şi pe plita oricărui pescar vrednic de pe coastă. Îmi pierdusem oare minţile?...

Îngrijorat de brusca mea ascensiune, Brujan mă urmase şi încerca să mă liniştească:

— Spui că ai avut o senzaţie de arsură, de usturime? Precis că ai dat peste o meduză! Adu-ţi aminte ce-a păţit Balaci!

Balaci, unul dintre colegii mei operatori, se repezise odată să prindă o meduză mare, cafenie, care plutea chiar lîngă scăriţa de fier a şalupei. Tentaculele ei lungi, şerpuitoare, îi încolăciseră braţul gol pînă la umăr. Timp de cîteva ceasuri după ce meduza fusese pedepsită pentru intenţiile ei agresive, Balaci se plînsese de o usturime mai

puternică decît dacă şi-ar fi ţinut mîna într-o tufă de urzici... Şi totuşi, în cazul meu nu putea fi vorba de o meduză! În primul rînd, aş fi văzut-o. Apoi, arsura contenise îndată ce dădusem drumul mînerelor velomotorului.

Pentru că Brujan nu părea convins de argumentele mele, i-am rezumat încă o dată şi întîmplarea cu peştii, trezindu-i şi mai mult neîncrederea.

— Dacă te aude profesorul - m-a avertizat el - s-a zis cu scufundarea de mîine! Ai început să ai halucinaţii. Asta înseamnă ori că eşti prea obosit, ori că te-ai aventurat la o adîncime nepermisă.

Am tăcut, gîndind că din grija pentru sănătatea mea, Brujan ar fi fost în stare să-i spună totul profesorului Grindeanu. Şi atunci, într-adevăr, aş fi fost oprit să mă scufund nu numai o singură zi...

Între timp, şalupa ajunsese lîngă noi. Înainte de a mă urca pe bord, aruncînd o privire de jur împrejur, am zărit un vas care părea să stea pe loc, destul de aproape, desenîndu-şi trupul zvelt pe ecranul mişcător al valurilor. Ochii mi-au alunecat nepăsători asupra lui, fără să ştiu că acolo aveam să găsesc dezlegarea straniei mele întîmplări submarine.

ÎNŞELĂTOAREA ÎMPĂRĂŢIE A LUI NEPTUN

A doua zi, profesorul Grindeanu ne dădu o veste neplăcută. Directorul Centrului experimental „Infrason" [*Gonind printre crestele valurilor, un vînt puternic dă naştere la infrasunete (sunete de frecvenţă foarte joasă, imperceptibile pentru urechea omenească) care dau de veste cu mult înaintea barometrului că se apropie furtuna. (N. A.)*], un vechi prieten al său, îi anunţase o furtună apropiată Asta însemna o zi de lucru pierdută - şi

cei de la Bucureşti ne bombardau cu telegrame. „Ce faceţi? Cînd putem începe montarea filmului? Trebuie să îndeplinim planul! Spectatorii aşteaptă!"

Fără discursuri şi angajamente sforăitoare, am hotărît să folosim la maximum fiecare minut de lucru. Şi ca primă măsură, am coborît mai repede ca de obicei, pentru a cîştiga timp. O durere vie mă săgetă în urechi, dar am continuat să mă cufund, strîngînd cu putere între dinţi tubul respirator. Pe nesimţite, oxigenul inspirat din baloane stabili echilibrul necesar între presiunea apei şi cea a sîngelui care-mi zvîcnea în vine. Durerea se schimbă într-o senzaţie de apăsare şi se pierdu apoi cu totul.

Brujan rămăsese undeva în urmă. M-am bucurat însă de tovărăşia unei bande neastîmpărate de guvizi, care îmi astupau mereu vizorul, privindu-mă curioşi cu ochii lor rotunzi şi bulbucaţi. Îi goneam mişcînd din cap; ei se risipeau pentru o clipă şi se strîngeau iarăşi, vrînd parcă să dezlege cu orice preţ misterul fiinţei acesteia venite din altă lume. Ori poate se distrau pur şi simplu pe socoteala mea, închipuindu-şi că au de-a face cu un peşte ciudat şi inofensiv, un „mîncător de alge" - cum trebuie să sune cea mai grozavă ocară în universul aproape exclusiv carnivor al faunei mării...

Războindu-mă cu guvizii, eram cît pe-aci să pierd prilejul de a filma cîţiva delfini urmărind un cîrd mare de scrumbii. Nici unul dintre noi nu izbutise încă acest adevărat tur de forţă. Trebuie să ştii că delfinii sînt cei mai iuţi dintre cetaceii, care - la rîndul lor - alcătuiesc grupa celor mai rapide vieţuitoare marine. Corpul lor durduliu, cu contururi rotunjite de-a lungul cărora apa alunecă fără împotrivire, dispune de un propulsor fără egal: coada. Lovind apa de sus în jos (şi nu lateral ca peştii), ea îi împinge înainte printr-o serie

neîntreruptă de salturi în apă -şi uneori chiar la suprafaţă.

Am manevrat mînerele de direcţie, mărind totodată viteza.

Elicea începu să se învîrtească din ce în ce mai repede şi bîzîitul motorului crescu, făcînd să vibreze întregul aparat.

Neliniştiţi, delfinii îşi părăsiră prada. Înteţind ritmul loviturilor de coadă, ei încercară să se depărteze. Dar n-aveam de gînd să mă las înfrînt. Am tras pînă la capăt maneta de viteză. Velomotorul se cabră ca un armăsar nărăvaş, smucindu-mă înainte. Cu degetul crispat pe declanşatorul aparatului de filmat, mă ţineam după delfinii care coborau spre adînc. Apa se îndesise parcă, opunîndu-mi o rezistenţă din ce în ce mai mare. Sîngele îmi bătea dureros în tîmple. Un văl roşcat îmi împăienjenea tot mai mult vederea. Cred că m-aş fi lăsat purtat aşa pînă la pierderea cunoştinţei. Din fericire, delfinii nu mai merseră în grup, ci se risipiră care încotro, scăpînd din conul luminos al reflectorului.

Am încetinit mult viteza aparatului, încercînd să mă orientez. Eram foarte aproape de fundul mării, acoperit cu o adevărată pajişte de alge sîngerii. Lunecînd fără grabă, fîşia albă a reflectorului smulgea din întuneric crini de mare, prinşi cu piciorul lor subţire de solul submarin, cîte un arici plimbîndu-se nepăsător în armura de ţepi, stele de mare gonind în căutarea hranei, holoturii semănînd cu nişte castraveţi înfundaţi mai mult de jumătate în nămol, şi scoici, nenumărate scoici, acoperind cu cochiliile lor întinderi uriaşe...

Pătruns de o moleşeală ameţitoare, m-am aşezat pe o stîncă. Mi se părea că sînt din totdeauna acolo, înconjurat de fiinţe ciudate şi totuşi familiare. Un calcan, turtit ca o tingire, trecu încet pe lîngă mine fîlfîind din tot trupul. I-am făcut un semn prietenesc, înveselindu-mă grozav la gîndul că ochii lui sînt aşezaţi pe aceeaşi parte a corpului.

Apoi am încercat să filozofez: "În împărăţia lui Neptun, nimic nu trebuie să mi se pară neobişnuit. Aşa-i aici: întinzi mîna să culegi o floare minunată şi floarea se arată a fi un polip mîncăcios, atrăgîndu-şi prada cu gingaşele petale-tentacule... cu gingaşele... De ce mi-o fi aşa de somn?... Şi tubul ăsta gros pe care-l ţin cu amîndouă mîinile mă încurcă, mă trage în sus... Ar trebui să-l las în plata domnului şi să dorm, să dorm, să..."

O arsură bruscă mă dezmetici. Pentru a doua oară am fost nevoit să dau drumul mînerelor înfierbîntate peste măsură. Cu o mişcare instinctivă, înainte ca lumina reflectorului să se piardă în înălţimi o dată eu velomotorul, am privit batimetrul şi m-a cuprins groaza: urmărind delfinii, ajunsesem la aproape 50 de metri adîncime.

Fiecare clipă de întîrziere putea să însemne moartea. Scuturîndu-mă din amorţeală, am pornit spre suprafaţă obsedat de gîndul că la presiunea de cinci atmosfere corpul meu suporta o greutate de 500 kg. pe fiecare decimetru pătrat, 500 de kilograme!...

Abia după ce mi-am ridicat masca, lăsînd boarea umedă să-mi mîngîie obrajii, mi-am adus aminte de Brujan. Se întorsese desigur la şalupă, după ce mă căutase zadarnic în dreapta şi în stînga. Dar unde era şalupa? Goana după delfini să mă fi dus oare atît de departe în larg?...

Oboseala mă cuprindea tot mai mult cu răsuflarea ei de plumb. Nu mai aveam putere să mă feresc de izbiturile repetate ale valurilor, care mă rostogoleau cînd pe o parte, cînd pe alta. Înghiţind fără voie o gură de apă amăruie, am început să tuşesc cu deznădejde, aproape sufocat. Liniştindu-mă cu chiu cu vai, am hotărît că n-are rost să mai rămîn la suprafaţă unde velomotorul - cu elicea pe jumătate afară din apă - nu-mi putea fi de mare folos. Numai că nu ştiam încotro s-o pornesc. Ţărmul abia se mai ghicea, ca o linie

subţire la marginea orizontului... Şi atunci am zărit din nou vasul de deunăzi, îndepărtîndu-se încet spre larg.

Folosind velomotorul ca punct de sprijin, m-am ridicat pe jumătate din apă şi am strigat de cîteva ori, căutînd să atrag atenţia celor de pe vas. Pesemne că nu m-au auzit... Adunîndu-mi ultimele puteri, mi-am fixat bine direcţia şi m-am cufundat, pornind spre vasul care se afla oricum mult mai aproape decît jinduitul ţărm.

La doi-trei metri adîncime, apa era nemişcată şi razele soarelui se topeau în ea, dăruindu-i lumina lor dulce, aurie. M-am întîlnit din nou cu nesfîrşitul cîrd de scrumbii. Se mişca în aceeaşi direcţie cu mine, ca un fluviu cu sclipiri albastre-argintii, curgînd în matca străvezie a mării. Deodată, fluviul acesta viu se învîrteji, desfăcîndu-se în nenumărate şuviţe. Apa se întunecă şi ridicînd ochii, am văzut deasupra capului o umbră uriaşă, statornică, înţelegînd că e vasul către care pornisem, am oftat uşurat, visînd la un pat moale şi am răsucit mînerul din stînga. Velomotorul îşi ridică botul în sus...

O forţă căreia nu puteam să mă împotrivesc mă smuci, mă trase, mă aspiră ca o ventuză uriaşă, lipindu-mă cu spatele de ceva cu atît mai înspăimîntător, cu cît îmi rămînea nevăzut. Am încercat să mă eliberez, făcînd mişcări deznădăjduite cu picioarele, cu braţele - scăpasem iar velomotorul - dar îmi iroseam zadarnic puterile. Ştiind că-i o absurditate, îmi spuneam totuşi, din ce în ce mai convins, că sînt prada unei caracatiţe monstruoase, că tentaculele ei m-au înlănţuit şi se pregăteşte să mă sfîşie cu ciocul de oţel. O ultimă rămăşiţă de raţiune încerca în van să mă asigure că în apele Mării Negre nu există asemenea monştri.

Cuprins de un val de slăbiciune, am încetat să mă mai zvîrcolesc. În faţa ochilor mi se înfiripă un cerc roşu, care se topi într-un alt cerc, galben... Apoi culorile începură să se amestece, rotindu-se

într-un vîrtej ameţitor, pînă ce n-am mai văzut şi n-am mai simţit nimic.

„VASUL FANTOMA" ÎŞI DEZVĂLUIE TAINELE

Ţi s-a întîmplat, poate, să te trezeşti înainte de vreme, după un coşmar care te-a făcut să gemi şi să te zbaţi în somn. În primele clipe, încă nedezmeticit, nu ştii unde te afli. Camera e cufundată într-o penumbră misterioasă. Obiectele atît de familiare în timpul zilei capătă forme şi contururi ciudate. Ţi se pare că ghiceşti pretutindeni fiare la pîndă, ghemuite, gata să sară şi să te sfîşie. Tăcerea te apasă şi îţi ascute peste măsură auzul: trosnetul uşor al unei mobile îţi sună în urechi ca un pocnet de pistol...

Senzaţiile acestea le-am încercat şi eu venindu-mi în fire. Mă aflam întins pe un pat îngust, îmbrăcat într-o pijama străină şi simţeam cum mă legări uşor, o dată cu patul, o dată cu întreaga încăpere, domol şi ritmic - înainte şi înapoi, înainte şi înapoi. Săltîndu-mă în coate, privirea mi s-a oprit asupra geamului rotund al unui ublou [*aşa apare în text, forma corectă hublou, notă C.CPŞF*], situat chiar în faţa mea. Hotărît să lămuresc taina acestei camere necunoscute, m-am ridicat brusc în capul oaselor.

Eram pesemne tare slăbit, căci mişcarea aceasta firească îmi dădu o ameţeală puternică. Trebui să stau cîteva minute cu ochii închişi, aşteptînd să se risipească vălul care-mi înceţoşa creierul. Apoi m-am dat jos din pat şi m-am apropiat de ublou curaşi şovăielnici. ţinîndu-mă din cînd în cînd de pereţi.

Coborîsem sub apă într-o dimineaţă senină, în urmă cu cîteva ceasuri sau cu cîteva zile - asta n-o mai ştiam! Acum, soarele îşi plecase fruntea într-un amurg sîngeriu. Dinspre răsărit săgetau trîmbe

subţiri de nori, învăpăiaţi de focul ultimelor raze; alţii se clădeau în văzduh, întruchipînd fantastice piramide, şi turnuri, şi coloane.

Am deschis ubloul, trăgînd adînc în piept aerul proaspăt, cu miros de sare. Simţeam cum mă înzdrăvenesc cu fiecare inspiraţie -şi o dată cu puterile îmi reveni şi curiozitatea. Ce se întîmplase cu mine? Unde mă aflam?

Un glas profund, bubuitor, mă smulse de sub apăsarea acestor gînduri:

— Bravo, tinere! Ai o constituţie robustă! Altul ar fj zăcut cîteva zile după o asemenea intoxicaţie cu oxigen.

Mă întorsesem de la primele cuvinte, convins că stăpînul unui astfel de glas nu poate fi decît un uriaş atingînd cu creştetul tavanul cabinei. În pragul uşii răsărise însă un omuleţ cu ochelari fără rame, prinşi la rădăcina nasului, care înainta spre mine frecîndu-şi mîinile mici, grăsulii.

— Doctor Glaser. Cu cine am onoarea?

— Gheorghiu... Radu Gheorghiu, operator cinematografic...

Doctorul păru încîntat de cunoştinţă. Îmi strînse mîna cu o putere nebănuită, apoi o păstră într-a lui şi scoase din buzunar un ceas vechi, cu capace de argint, începînd să-mi numere bătăile pusului. L-am auzit spunînd cu acelaşi glas gros, nefiresc:

— De acum cred că poţi să ieşi la plimbare.

— În pijamaua asta?...

— O să-ţi împrumutăm nişte haine.

Am privit cu îndoială făptura lui măruntă. Ghicindu-mi gîndul, omuleţul surîse:

— Nu sînt numai eu pe bord... O să primeşti haine pe măsură.

Şi se întoarse să plece. Doream atît de mult să ştiu ce mi se întîmplase, încît l-am oprit copilăreşte, apucîndu-l de mîneca halatului:

— O clipă, tovarăşe doctor!

Vocea mea trebuie să fi avut un timbru ciudat, căci doctorul mă privi cu îngrijorare:

— Ce e? Nu te simţi bine?

— Ba da... Voiam doar să vă întreb cum am ajuns aici, ce s-a petrecut cu mine după ce... în sfîrşit, după ce mi-am pierdut cunoştinţa.

— Asta-i tot? răsuflă el uşurat.

— Da... Pentru mine e destul de important!

— Sigur, sigur, nu te impacienta! Iată ce s-a întîmplat, pe scurt: cînd te-ai lipit de gura de absorbţie, împiedicînd funcţionarea pompei, scafandrul nostru a coborît şi te-a legat de parîma de semnalizare. Apoi ai fost ridicat la suprafaţă. E limpede?

Abia după ce uşa se închise în urma lui, mi-am dat seama că de fapt nu aflasem mare lucru. Ce putea să însemne „gura de absorbţie"? Despre ce pompă era vorba? N-am avut timp să mă frămînt prea mult. Un tînăr în haine uşoare, de vară, pătrunse grăbit în cameră. Avea ceva colţuros în toată înfăţişarea lui - totodată un aer de siguranţă calmă, care mă atrase de la început.

— Dumneata eşti „omul mării"?

— Mai bine zis „omul din mare", am zîmbit eu.

Tînărul zîmbi şi el, cu destulă zgîrcenie, punînd pe masă un pachet nu prea voluminos.

— Aici sînt hainele promise de doctor. Le-am scos chiar acum de la magazie; o să fie cam mototolite. Dar cred că n-ai de gînd să mergi Ia operă în seara asta!

Noul venit îmi făcu un semn amical şi se întoarse pe călcîie. Din prag, cu mîna pe clanţa uşii, îmi mai aruncă repede cîteva cuvinte:

— Uitasem să mă prezint: sînt oceanologul Ion Manea. Mai vorbim noi la masă...

În alte împrejurări m-ar fi supărat poate lipsa de politeţe a celui care apăruse şi dispăruse ca un meteor. Dar Ion Manea pronunţase un cuvînt magic, un cuvînt pentru care eram gata să-i iert insulte mult mai grave: masă! N-aş fi putut spune cîte ceasuri trecuseră de la leşinul meu submarin. Simţeam însă în stomac un gol imens...

Am desfăcut în grabă pachetul. Hainele marinăreşti îmi veneau de minune. Mi-am potrivit chipiul şi am pornit în căutarea sălii de mîncare.

Cabina mea se afla în fundătura unui coridor pe care l-am străbătut aproape alergînd. Am urcat apoi cîteva trepte, fiind întîmpinat de mirosul specific al mării: ajunsesem pe punte. Mă aştepta însă o surpriză neplăcută. Zadarnic m-am plimbat de la pră pînă la pupă şi îndărăt - vasul părea pustiu. În schimb, pretutindeni îmi atrăgeau privirea aparate pe care nu le mai întîlnisem niciodată. Recipiente de diferite forme şi mărimi atîrnau peste bord, la capetele unor cabluri înfăşurate pe trolii speciale; chiar la mijlocul punţii, o sferă lucitoare părea gata să-şi ia zborul de pe un postament scobit înăuntru; alături, un fel de ţeavă de tun de o necrezută lungime...

Mă pregăteam să-mi continui cercetările în interiorul vasului, cînd aparatele se puseră în mişcare toate odată. Recipientele începură să coboare dispărînd pînă la urmă sub apă, în timp ce cablurile se desfăşurau din ce în ce mai repede; sfera lucitoare se înălţă în aer şi am văzut că sub ea atîrnă o cutie metalică; ţeava de tun, ridicată de la un capăt, îşi schimbă poziţia orizontală ajungînd să se cufunde în valuri cu gura în jos. Şi totul se petrecea într-o tăcere deplină, pe care murmurul grav al mării nu făcea decît s-o întărească.

M-am mîndrit întotdeauna cu sîngele meu rece. Acum însă, în faţa acestui tablou straniu, mă cuprinse o uşoară înfiorare. Era de vină, poate, şi văpaia de sînge a amurgului, care scălda tot vasul într-o lumină ireală. Îmi veni în minte vechea legendă a Vasului Fantomă şi înfiorarea începu să se preschimbe într-un sentiment vecin cu teama. Ca şi cum atîta n-ar fi fost de ajuns, am simţit deodată o mînă aşezîndu-mi-se pe umăr.

Nu ştiu ce s-ar fi întîmplat cu mine dacă n-aş fi auzit chiar atunci glasul lui Ion Manea (căruia îi aparţinea de altfel şi mîna misterioasă):

— De ce-ai rămas aşa de surprins? Tot ceea ce vezi nu-i decît o modestă aplicare a principiilor telemecanicii!...

Parcă mi s-a luat o greutate 'de pe inimă.

— Am puţin timp liber, continuă oceanologul. Dacă vrei, pot să-ţi slujesc drept ghid pe bordul vasului, pînă la ora mesei.

De data aceasta, cuvîntul magic produse asupra mea o impresie mai puţin zguduitoare. Foamea avea drept adversar o intensă curiozitate -şi cea din urmă învinse.

Urmîndu-l pe îndatoritorul meu cicerone, am ajuns la provă, unde atenţia mi-a fost atrasă de o instalaţie neobişnuită: un reflector suspendat cu faţa în jos, deasupra valurilor.

— Asta ţine de meseria dumitale, m-a lămurit Manea. Sub linia de plutire a vasului se află o mică încăpere cu un geam gros de cristal. Cînd se întunecă bine, mă instalez acolo cu aparatul de filmat. Peştii sînt atraşi de lumina reflectorului şi...

I-am luat vorba din gură:

— Şi dacă vreţi să filmaţi la adîncimi mai mari?

Fără să-mi răspundă, oceanologul se apropie de o ladă fixată temeinic pe punte, sub un palane. L-am urmat plin de curiozitate, ajutîndu-l să desfacă multiplele ei încuietori. Cînd îi ridică în sfîrşit capacul - căptuşit cu un strat gros de cauciuc - ieşi la iveală un fel de submarin-miniatură. Am crezut, chiar, o clipă, că-i un model al clasicului mijloc de locomoţie sub apă. Apoi am observat cîteva lucruri deosebitoare: o elice suplimentară, corpul mult bombat dedesubt şi terminat cu o talpă metalică, reflectorul înclinat sub un unghi de aproape patruzeci şi cinci de grade -şi mai cu seamă un tub transparent, în formă de trunchi de con, lipit cu capătul mai îngust de corpul metalic al aparatului. Înăuntrul tubului se vedeau trei ţevi de diferite mărimi, al căror rost nu l-am putut înţelege, ca de altfel rostul întregului aparat.

La mijlocul spinării metalice se afla o ridicătură circulară din care ieşea un capăt de cablu. Ion Manea îl uni cu un altul, atîrnînd sub palane, trase o manetă şi aparatul se înălţă încet în aer, oprindu-se cam la un metru jumătate deasupra punţii. Abia atunci catadicsi însoţitorul meu să-mi dea lămuririle de trebuinţă.

După spusele lui aveam în faţa ochilor un aparat de televiziune submarină. Elicea suplimentară, situată în dreapta şi spre înapoi, asigura - împreună cu cîrma - mişcarea laterală a aparatului. Dedesubt se afla balastul, iar tubul transparent era umplut cu apă limpede, pentru a înlesni fotografierea, filmarea şi televizarea în apă tulbure. (Cele trei ţevi de diferite mărimi nefiind altceva decît obiectivele respectivelor aparate...) Inima aparatului o constituiau două electromotoare de mare capacitate, care dădeau forţa motrice şi curentul electric necesar. Comenzile de mişcare se transmiteau prin cablul de suspensie, ca şi imaginile din adîncul mării.

Înarmîndu-mă cu toate aceste cunoştinţe, oceanologul mă socoti demn de a participa la o „şedinţă de televiziune submarină". Mă conduse deci într-o cabină. Principalul mobilier era o masă înţesată de butoane multicolore, deasupra căreia se înălţa un ecran acoperit cu perdele de mătase. Manea se aşeză pe scaunul din faţa mesei şi mă rugă să trag oblonul ubloului. În cameră se făcu întuneric. Am auzit foşnetul perdelelor care se dădeau în lături şi ecranul se lumină slab. Începură să se desluşească nişte pete subţiri, roşiatice, lunecînd cu încetineală pe un fond albăstrui.

— Sînt peşti? am întrebat cu oarecare timiditate.

— Ce peşti? rîse oceanologul. Aparatul e încă pe vas. Ceea ce vezi dumneata sînt norii luminaţi de ultimele raze ale soarelui... Acum pornim.

Norii se lăsară parcă în jos, apoi urcară. Am văzut o clipă linia mişcătoare a valurilor -şi aparatul trecu hotarul lumii submarine. Manea

apăsă un buton şi ecranul îşi spori strălucirea. Pesemne că acolo, în adînc, se aprinsese reflectorul.

Îţi mărturisesc că, admirînd perfecţiunea tehnică a aparatului de televiziune, îmi spuneam tot timpul: „Păcat că-i legat de un cablu care-i stînjeneşte mişcările..." Mă gîndeam chiar că, privind astfel lucrurile, velomotorul îi e cu mult superior. Şi aşa îmi amintii de dispariţia velomotorului, în clipele de spaimă dinaintea leşinului meu submarin. Voiam tocmai să-l întreb pe Ion Manea dacă ştie ceva despre echipamentul de scafandru autonom, cînd mi-am aruncat ochii pe ecran. Priveliştea se schimba cu atîta repeziciune, încît am înţeles că apreciasem greşit mobilitatea aparatului. Comandînd diferitele mişcări, mîinile oceanologului zburau peste butoane aşa cum zboară pe. clape mîinile unui pianist virtuos.

— Atenţie!

Urmînd îndemnul, am privit din nou spre ecran. Aparatul se oprise în faţa unui tufiş de alge, în care îşi găsise sălaşul o colonie de căluţi de mare. Cu cozile încolăcite în jurul firelor verzi, tremurîndu-şi fără încetare înotătoarele mici şi transparente, abia vizibile, peştişorii se legănau parcă în ritmul unei melodii doar de ei auzite. Trupurile lor, asemănătoare cu capul şi gîtul încomat al unui cal, se ridicau şi coborau fără grabă, păstrînd aceeaşi poziţie verticală pe care n-o părăsesc toată viaţa...

Cînd am ieşit pe punte, se înserase de-a binelea. Şiroind de apă, cîteva din aparatele pe care le văzusem coborînd se ridicau acum din valuri. Oceanologul îmi spuse numele lor: termografe [*Aparate care înregistrează temperatura apei Ia diferite adîncimi. (N. A.)*], plase şi năvoade pentru studiul bancurilor de peşti, butelii pentru probe de apă, drăgi speciale care „piaptănă" fundul mării... În cele din urmă se ivi şi aparatul care semăna cu o ţeavă de tun.

L-am întrebat în glumă pe oceanolog:

— Aveţi şi artilerie pe bord? Doar în Marea Neagră nu sînt balene, ca să vă războiţi cu ele!

— Lăsînd la o parte balenele, care nu-s de loc războinice, nu te-ai depărtat prea mult de adevăr.

— Cum aşa?

— Fiindcă aparatul acesta - sonda cu explozie - seamănă cu un tun nu numai la înfăţişare. Cînd gura cilindrului atinge fundul mării, un semnal dublu - acustic şi optic - ne dă de veste că putem executa „tragerea". Atunci aprindem încărcătura de pulbere cu o scînteie electrică şi puterea exploziei face ca un proiectil, gol pe dinăuntru, să se înfigă în solul submarin. Am izbutit să aducem pe punte, în interiorul proiectilului, coloane de rocă de 5-6 metri lungime!

Observînd gestul de neîncredere pe care-l schiţasem la ultimele lui cuvinte, oceanologul continuă din ce în ce mai înfierbîntat:

— Ţi se pare mult? Sovieticii au obţinut coloane de rocă de treizeci de metri! E adevărat că vasul nostru nu se poate asemui cu „Viteaz", cea mai modernă navă de cercetări oceanografice... Dar ştii ce înseamnă o coloană de treizeci de metri? Pe ea poţi citi, ca într-o carte deschisă, întreaga istorie a fundului mării!...

Dezlănţuit, Manea mă împroşcă fără milă cu o ploaie de cifre şi date din care n-am înţeles mare lucru. Am reţinut doar finalul fulminantei sale dizertaţii:

— Chiar istoria terestră are ce învăţa de la noi! Am să-ţi dau un singur exemplu. Acum aproape nouăsprezece secole, oraşele romane Pompei şi Herculanum au fost îngropate sub lava ţîşnită din adîncul vulcanului Vezuviu. Pînă nu de mult s-a crezut că vulcanul a erupt o singură dată. Ei bine, cu ajutorul sondei cu explozie, s-au luat probe de pe fundul Mării Tireniene, dovedindu-se.se că Vezuviul a erupt de cinci ori!

Manea se opri să răsufle. Prinzînd această clipă de răgaz, l-am întrebat despre velomotor şi despre echipamentul de scafandru autonom. Cu toate că nu-mi răpea orice nădejde, răspunsul nu era de natură să mă bucure: n-am văzut, n-am auzit - poate ceilalţi să ştie ceva... M-aş fi întristat şi mai mult, dacă în aceeaşi clipă n-ar fi început să sune clopotul pentru masă.

OAMENI ŞI CUNOŞTINŢE NOI

Multe lucruri vrednice de mirare s-au spus şi s-au scris despre măiestria culinară a bucătarilor de pe nave. Eu unul le-am socotit totdeauna nişte născociri la fel de vrednice de crezare ca vasul fantomă, şarpele de mare şi alte asemenea baliverne marinăreşti. Mai bine zis, le-am socotit astfel pînă în clipa cînd am gustat din ciorba pregătită de bucătarul vasului oceanografie. După aceea, aş fi putut jura că dacă zeii au existat vreodată, ambrozia lor cerească nu era altceva decît ciorbă de peşte gătită de vreun strămoş îndepărtat al tovarăşului Năvodaru...

Noile mele cunoştinţe mîncau în tăcere. Doctorul Glaser diseca meticulos fiecare bucăţică de carne, curăţind-o de nenumăratele oase şi oscioare care fac spaima gospodinelor. Oceanologul se înverşuna asupra farfuriei, cu sorbituri zgomotoase, dînd toate semnele unei mari fericiri. Numai profesorul Jora, conducătorul expediţiei ştiinţifice, părea să se gîndească mai mult la specia din care făceau parte peştii decît la gustul lor straşnic.

Numele profesorului îmi era cunoscut. M-am străduit însă în zadar să-mi amintesc dacă-l întîlnisem într-o revistă sau îl auzisem rostit într-o conversaţie oarecare.

Înalt şi slab, cu o coroană de păr alb în jurul cheliei lucitoare, cu ochii ascunşi în dosul ochelarilor fumurii, profesorul îmi făcea impresia unui bătrînel sîcîitor, fără prea multă personalitate. Cît de simpatic era, în schimb, ziaristul Ionaşcu! Iute ca o sfîrlează, acum îl vedeam învîrtind butoanele aparatului de radio, acum înghiţind o fărîmă de pîine sau legănîndu-se pe scaunul care scîrţîia din toate încheieturile. Căci sprinteneala ziaristului se îmbina în chip surprinzător ou masivitatea corpului său de atlet.

Despre ceilalţi meseni - trei sau patru cercetători ştiinţifici - nu pot să-ţi spun decît că mi-au făcut impresia unor fiinţe bine-crescute care nu vorbesc la masă, mănîncă fără zgomot şi, în general, sînt încîntate cînd nu le bagă nimeni în seamă. În ceea ce mă priveşte, le-am dat această satisfacţie - mai ales că evenimentele s-au precipitat, curînd, într-un chip neprevăzut.

Bucătarul ne aducea tocmai ultimul fel - un castron cu compot - cînd în încăpere intrară doi bărbaţi îmbrăcaţi în uniforme. „Comandantul şi.radiotelegrafistul", îmi suflă Ion Manea. Noii veniţi îmi strînseră mîna, pe rînd, şi se aşezară continuînd o discuţie începută mai dinainte.

— Ai transmis, deci, coordonatele?

— Desigur, tovarăşe comandant! Flotila de pescadoare va porni peste jumătate de ceas.

— Acum totul e în mîna timonierului. Dacă va şti să menţină vasul deasupra cîrdului de scrumbii...

— Cine, tovarăşul Toma? N-aveţi nici o grijă!

N-aş fi înţeles nimic din dialogul lor, dacă oceanologul nu mi l-ar fi tălmăcit. Cîrdul de scrumbii pe care-l întîlnisem în adîncul apei fusese descoperit de cei de pe vas şi radiotelegrafistul înştiinţase flotila de pescadoare. În două-trei ceasuri, flotila avea să ne ajungă. Pînă atunci trebuia să urmăm cîrdul care se deplasa încet spre

sud, de-a lungul coastei şi să transmitem din cînd în cînd pescarilor coordonatele vasului.

Curiozitatea fiindu-mi satisfăcută, m-am ridicat de la masă. Înainte de a trece pragul uşii, amintindu-mi de costumul de scafandru autonom, am aruncat o întrebare fără ţintă precisă. Mi-a răspuns comandantul:

— Toate lucrurile dumitale se află în magazia de materiale. Poţi să le ceri mîine dimineaţă...

Liniştindu-mă în.această privinţă, am vrut să lămuresc o chestiune care mă frămînta din ce în ce mai mult:

— Spuneţi-mi, tovarăşe comandant, cum se face că de cînd sînt pe vas nimeni nu s-a interesat de unde viu şi ce-i cu mine? Vă întreb nu pentru că m-aş crede buricul pămîntului, dar...

— Dar ţi se pare ciudată lipsa noastră de interes... Am receptat o radiogramă cu semnalmentele dumitale şi descrierea echipamentului. Cum vezi, tovarăşii nu te-au uitat!...

Urînd încă o dată „poftă bună" noilor veniţi, am părăsit încăperea împreună cu oceanologul căruia îi făgăduisem să-i povestesc amănuntele accidentului meu submarin. Ajunşi în cabina lui, ne-am aşezat pe scaunele comode, înşurubate în podea şi i-am înşirat lucrurile pe care le cunoşti.

Ion Manea nu m-a întrerupt decît de două ori. O dată, pentru a-şi nota în carneţel cele două adîncimi la care avusesem senzaţia că mînerele velomotorului îmi ard palmele. L-am auzit mormăind ca pentru sine:

— 18 metri... 50 metri... Şi generatorul lucra cu mică intensitate!...

— Cum?

— Nimic, nimic! Continuă.

Cînd i-am descris peştii urcînd cu burta în sus către suprafaţa mării, calmul îl părăsi cu totul. Zmulgîndu-mă aproape de pe scaun, se năpusti pe coridor, trăgîndu-mă după el, şi se opri în faţa unei

uşi masive, pe care scria cu litere mari: LABORATOR. INTRAREA STRICT OPRITĂ. Răguşit de emoţie, începu să strige - acompaniindu-se cu o cascadă de lovituri:

— Tovarăşă Prodan! Deschide repede! Tovarăşă Maria!

Dincolo de uşă răsună un zgomot grăbit de paşi, cheia se răsuci în broască... Fără să mă slăbească din strînsoare, oceanologul se repezi în încăpere. Ne-am oprit în fata unui acvariu de dimensiuni respectabile. Peştii stăteau cu gurile larg deschise în faţa pereţilor străvezii. Erau nenumărate soiuri - nenumărate forme şi culori...

Lîngă acvariu, pe o măsuţă cu rotile, se afla un aparat necunoscut mie. Oceanologul se apropie de el, întoarse,un comutator şi ecranul rotund se acoperi cu o lucire mată, verzuie. Am crezut că ştiu despre ce e vorba:

— O nouă şedinţă de televiziune!?

Clătinînd capul în semn că nu, însoţitorul meu întoarse alt comutator. În centrul ecranului, împărţindu-l în două jumătăţi egale, se ivi o linie luminoasă orizontală care vibra mărunt. Şi îndată am văzut crescînd din ea cîteva ridicături, asemănătoare dinţilor de ferăstrău. Dar oceanologul mă apucă de umeri şi mă sili să privesc spre acvariu. Fără să vreau, am scos o exclamaţie de surprindere: mişcările peştilor îşi pierduseră siguranţa şi graţia obişnuită; tot mai mulţi urcau la suprafaţa apei, cu burta în sus...' Era acelaşi tablou din adîncul mării! Numai că de data asta nu eram singur şi nu mai putea fi vorba de o halucinaţie provocată de oboseală sau de adîncimea prea mare - aşa cum încercase să mă convingă Brujan.

O voce catifelată mă smulse din visare:

— Chinuieşti peştii degeaba, tovarăşe Manea.

— Degeaba? se repezi oceanologul, urmînd într-un crescendo susţinut: Ştii dumneata că omul ăsta -

pe care am uitat să ţi-l prezint - a văzut o asemenea scenă la 18 metri adîncime?

— La 18 metri?... E adevărat?

Am încuviinţat, întorcîndu-mă şi descoperind-o în sfîrşit pe cea care ne deschisese uşa. Nu se potrivea de loc cu prototipul femeii-savant, aşa cum mi-l imaginasem întotdeauna: bătrînă, urîtă şi cu ochelari. În faţa mea se afla o fată cu părul tuns scurt, îmbrăcată într-un halat a cărui albeaţă îi reliefa chipul fin, bronzat de soare şi de vînturile mării. Sub halat se conturau liniile armonioase ale unui trup zvelt, bine proporţionat.

Comutatorul ţăcăni din nou. Ecranul se întunecase şi prizonierii temniţei de cristal îşi regăsiră în sfîrşit poziţia firească. Mi-am luat inima în dinţi:

— Gheorghiu... Radu Gheorghiu, operator cinematografic. N-aţi vrea să-mi spuneţi, tovarăşă...

— Maria Prodan, asistentă la Institutul de fizică.

— ...tovarăşă Prodan: ce se întîmplă cu peştii?

— Ce se întîmplă cu peştii... repetă fata. Ca să-ţi răspund, trebuie să aflu mai întîi ce ştii dumneata despre ultrasunete.

Întrebarea m-a luat pe nepregătite. Şi chiar dacă m-aş fi gîndit ceasuri în şir, n-aş fi putut spune mai mult decît am îngînat, cu destulă nesiguranţă:

— Mi se pare că sînt nişte sunete pe care nu le putem auzi... E ceva în legătură cu frecvenţa vibraţiilor...

Pentru prima oară îmi păru rău că nu stăruisem mai mult asupra capitolului „Acustica" din cartea de fizică. Dacă ar fi fost de faţă numai oceanologul, poate că nu m-ar fi încercat remuşcările acestea tîrzii. Dar ghiceam în privirea fetei o ironie care atîrna în balanţă mai greu decît mirarea zgomotoasă a lui Manea:

— Numai atîta ai învăţat la şcoală? Cam puţin, amice! Chiar foarte puţin!

Asistenta îmi ţinu partea, făcîndu-mă să mă simt şi mai încurcat:

— Eşti prea aspru, tovarăşe Manea! Doar nu toată lumea se interesează de problemele ştiinţifice. Mai bine să-i explicăm despre ce-i vorba.

— Mă rog, mă rog! consimţi el. E domeniul dumitale - n-ai decît să-i explici!

Din spusele Măriei Prodan am reţinut că sunetele a căror frecvenţă depăşeşte 16-20.000 vibraţii pe secundă nu pot fi percepute de urechea omenească, intrînd în categoria ultrasunetelor. Ele acţionează în chip diferit asupra fiinţelor vii. Aşa, de pildă, ultrasunetele puternice distrug anumite bacterii, iar cele de putere mijlocie au o acţiune binefăcătoare asupra organismului omenesc...

Ziaristul Ionaşcu intră în încăpere către sfîrşitul expunerii. Se aşeză pe un scaun şi, părînd foarte interesat de problemă, scoase din buzunar un carneţel şi un creion. Făcu cîteva însemnări cabalistice, apoi, aflînd de la ce începuse discuţia, se arătă nedumerit:

— Bine, bine, dar ce legătură au toate astea cu peştii?

— Ce legătură? sări oceanologul, Fenomenul petrecut în acvariu se datora vibraţiilor ultrasonore care străbăteau apa!

— Iar ceea ce a văzut tovarăşul Gheorghiu în adîncul mării se explică în acelaşi fel - reluă Maria Prodan. Întîmplarea a făcut ca el să se afle sub vasul nostru tocmai cînd încercam un nou generator de ultrasunete. Dacă am fi lucrat cu o intensitate mai mare, peştii ar fi murit, iar scafandrul ar fi simţit că-şi pierde echilibrul şi că surzeşte. De altfel nici nu ştiu precis ce s-ar fi putut întîmpla. Generatorul e foarte puternic, poate cel mai puternic construit pînă acum...

— La noi în ţară?

— Nu, tovarăşe Ionaşcu. În lume!

— Interesant... Foarte interesant! Aş scrie ceva despre generator...

Oceanologul tuşi, dregîndu-şi vocea, dar Maria i-o luă înainte:

— Nu se poate, tovarăşe Ionaşcu. Aparatul e abia în faza experimentală.

— Păcat, suspină ziaristul. Ar fi ieşit un reportaj grozav: „O nouă biruinţă a ştiinţei şi tehnicii româneşti! Cel mai puternic generator... "

Maria, care îl privise amuzată - „şi cu prea multă atenţie pentru un om străin!" - mi-am spus eu, descoperindu-mi cu uimire un început de gelozie - îi întrerupse peroraţia, întorcîndu-se către mine:

— Şi spuneai că mînerele te ardeau?

Ionaşcu o privi uluit. Înţelegînd că întrebarea îmi era adresată, i-am răspuns afirmativ.

— Erau de metal? continuă fata.

— Da... cred că de aluminiu.

— Atunci explicaţia e simplă: se încălziseră sub efectul puternicelor vibraţii ultrasonore.

— La cincizeci de metri adîncime?

— Chiar la cincizeci de metri! Cu noul nostru generator nu-i de mirare!

Am rămas pe gînduri, în timp ce Maria vorbea cu înflăcărare despre minunatele însuşiri ale undelor ultrasonore. Mă încerca un sentiment ciudat, contradictoriu, alcătuit din mulţumire şi părere de rău. Aflasem dezlegarea întîmplărilor mele submarine, dar se destrămase şi vălul de taină pe care-l crezusem aruncat asupra lor. De fapt, numai imaginaţia mea prea bogată era de vină. Ce lucru neobişnuit se putea petrece aici, în Marea Neagră, la cîţiva kilometri de la ţărm? Hotărît lucru - doritorii de aventuri trebuie să le caute la Polul Sud ori în... Cum se cheamă ţinutul acela aproape neexplorat din Brazilia? A fost şi un film turnat de nişte italieni... Aha: Matto Grosso!...

— Tovarăşe Gheorghiu, vrei s-asculţi o poveste?

Am privit-o nedumerit pe Maria. Avea de gînd să-şi bată joc de mine? Dar fata mă linişti:

— O poveste ştiinţifică, nu cu Feţi-Frumoşi şi Co-sînzene. Tovarăşul Ionaşcu vrea să afle cum ne folosim de ultrasunete. Poate că te interesează şi pe dumneata...

Hotărît să încerc voluptatea amară a spulberării oricărei urme de mister, m-am apropiat de grupul celor trei.

SOARTA UNEI DESCOPERIRI

Te-ai gîndit vreodată la soarta curioasă a unor descoperiri? Exemplul clasic îl constituie dinamita. Nobel credea sincer că ea va sluji doar progresului, uşurînd munca oamenilor. Cutremurat la gîndul sutelor de mii de trupuri sfîrtecate de explozii în războaie, şi-a lăsat întreaga avere instituţiei care-i poartă numele, menită să încurajeze cele mai strălucite opere paşnice ale omenirii...

În seara aceea, Maria ne-a povestit tocmai istoria unei asemenea descoperiri, a cărei aplicare a depăşit cu mult intenţiile autorului său. Dar, spre deosebire de Nobel, creatorul „péritère"-ului n-a avut niciodată motiv de remuşcări. [*péritère - nume dat de Langevin aparatului său după cuvintele greceşti: „peri" (împrejur) şi „tereo" (caut, cercetez). (N. A.)*]

Ca să înţelegi despre ce e vorba, trebuie să ne întoarcem cu aproape patru decenii în urmă.

Primul război mondial era pe sfîrşite. Imperiul Kaizerului se afla în pragul prăbuşirii. Dar submarinele germane, înfricoşătoarele „U-boot"-uri, cutreierau încă mările şi oceanele globului, torpilînd fără alegere vasele de război, comerciale şi de pasageri ale Aliaţilor - uneori chiar ale ţărilor neutre. Piraţii în uniforme scufundau pînă şi

bărcile de salvare în care se înghesuiau supravieţuitorii neaşteptatei lor agresiuni.

Se căuta cu înfrigurare un mijloc eficace de luptă împotriva submarinelor. Hidroavioanele şi microfoanele speciale erau neputincioase pe timp urît sau cînd submarinele stăteau la pîndă cu motoarele oprite. Şi numărul victimelor creştea mereu...

Nu se poate spune că oamenii de ştiinţă stăteau cu mîinile-n sîn. Pe birourile amiralităţilor se îngrămădeau proiecte, care de care mai năstruşnice. Un celebru zoolog american propunea englezilor să folosească flotile de... lei de mare. „Dresaţi aceste admirabile animale, obişnuindu-le să însoţească submarinele engleze - spunea el. Veţi vedea, apoi, că se vor ţine de submarinele germane şi le vor da de gol!" Un mai puţin celebru compatriot al zoologului propunea să fie folosiţi în acest scop... pescăruşii.

Dar răspunsul la această problemă arzătoare avea să-l dea tot bătrîna Europă.

În anul 1918, Paul Langevin, un cunoscut fizician şi un mare patriot francez, izbuti să construiască primul aparat de detecţie a submarinelor cu ajutorul ultrasunetelor.

Ideea lui păru multora un fel de ou al lui Columb. Încă de la sfîrşitul secolului trecut se ştia că undele ultrasonore sînt reflectate de corpurile cu o densitate mai mare decît cea a apei. Dar nimeni nu se gîndise că această constatare ar putea sluji la ceva. Nimeni -în afară de Paul Langevin.

„Savantul francez - spunea Maria - a construit un emiţător special, care trimitea sub apă, în direcţia voită, un scurt semnal ultrasonor. Dacă nu întîlnea nimic în drum, semnalul se pierdea în apă. Dacă întîlnea un corp oarecare, se reflecta, întorcîndu-se către emiţător sub forma unui ecou. Cu ajutorul calculelor, se putea afla nu numai existenţa acelui corp - un submarin, de pildă - dar şi distanţa pînă la el.

Pe acest principiu sînt construite şi aparatele moderne. Numai că sfera folosirii lor s-a lărgit foarte mult. Am să vă dau un singur exemplu. Închipuiţi-vă că vasul nostru trece pe deasupra unui cîrd de peşti... Adică nu, s-o luăm metodic. Trebuie să ştiţi, mai întîi, că băşicile înotătoare ale peştilor, umplute cu aer, reflectă bine semnalele ultrasonore. Aşa că dacă pe vasul despre care spuneam se află un generator de ultrasunete, cîrdul de peşti va fi descoperit cu uşurinţă."

Nu m-am putut stăpîni:

— Va să zică aşa aţi descoperit cîrdul de scrumbii?! Am auzit eu vorbindu-se la masă, dar n-am înţeles prea bine.

— Sigur, tovarăşe Gheorghiu! încuviinţă oceanologul. Şi după ce o să te predăm pescarilor, cu echipament cu tot, o să urmărim alte cîrduri... Doar studiem migraţiile peştilor!

... „după ce o să te predăm.pescarilor"...

Aveam să mă întorc printre ai mei! Uitasem de mustrările care, desigur, mă aşteptau. Mă gîndeam numai că o să-mi reiau de îndată munca de operator. Dar mă bucuram prea devreme. Şi asta, fiindcă doritorii de aventuri nu trebuie să alerge la Polul Sud ori în înfricoşatele pustietăţi din Matto Grosso. Lucruri de mirare se petrec chiar şi pe meleaguri mult mai apropiate...

CÎND „LINIILE APELOR SE ÎNNĂDESC"...

Mulţumind pentru ceea ce spunea el că va constitui materialul unui articol „senzaţional", Ionaşcu părăsi laboratorul. Mă pregăteam să-l urmez, obosit de îngrămădirea atîtor cunoştinţe şi impresii noi pe care voiam să le rumeg în linişte. Maria mă opri însă, cu o propunere atrăgătoare:

— Nu vrei să vezi cum se împrospătează acvariul? Peste cîteva minute începem pescuitul de

seară.

— Minunat! Chiar aveam de gînd să vă rog să-mi arătaţi instalaţia.

— Deocamdată trebuie să rămîi aici. Ne-am cam luat cu vorba şi am depăşit ora exactă a pescuitului. Profesorul Jora va sosi dintr-o clipă într-alta să examineze noile capturi. Dacă întreabă de noi, spune-i că ne întoarcem îndată. Şi nu cumva să te atingi de aparate!

Aş fi vrut să insist, dar n-am mai avut în faţa cui: Maria şi oceanologul se mistuiseră pe coridor. Furios, am început să măsor laboratorul în lung şi în lat, cu ochii în podea. Îmi spuneam tot mai îndîrjit: „Se poartă cu mine de parc-aş fi un ţînc cu pantaloni scurţi: stai aici, du-te dincolo!... Măcar dacă ar fi cine ştie ce savanţi! Mare lucru să învîrţi nişte comutatoare ori să te uiţi cum*se zbenguiesc peştii în acvariu..."

În adîncul inimii, simţeam că n-am dreptate. Şi poate că tocmai acest lucru mă făcea să mă înfierbînt, să caut noi argumente, să amîn cît mai mult cu putinţă recunoaşterea netemeiniciei supărării mele... Ţi-am spus toate astea, ca să înţelegi starea de spirit în care mă aflam, cînd am auzit un glas autoritar:

— Bună seara, tinere!

— 'seara, am mormăit eu fără chef.

— Dar unde-i tovarăşa Maria?

Întorcîndu-se spre cel care intrase pe nesimţite, am recunoscut chelia şi ochelarii profesorului Jora. l-am răspuns, pe alt ton decît mai înainte:

— Trebuie să vină îndată, tovarăşe profesor. E la pescuitul de seară.

Profesorul zîmbi, cunoscînd pesemne schimbarea din glasul meu, şi se îndreptă spre acvariu. Mişcările îi erau încă destul de elastice şi i-am admirat ţinuta dreaptă, subliniată de croiala impecabilă a costumului de culoare închisă. Se opri în faţa acvariului, îşi scoase ochelarii fumurii şi, cu o exclamaţie de surprindere, se aplecă

înainte, pînă ce nasul i se lipi de pereţii transparenţi. Intrigat, m-am apropiat de el, împietrind la rîndul meu: apa limpede din acvariu se tulburase şi peştii, care nu cu mult în urmă săgetau printre alge, pluteau acum la suprafaţă, neînsufleţiţi...

— Şi doar te-am rugat să nu umbli la aparate! îmi spuse mai tîrziu Maria Prodan. Putea să ţi se întîmple şi dumitale ceva, nu numai peştilor...

— Nici nu m-am atins, ţi-o jur!

— Atunci de ce-au murit peştii?... Probabil că ai vrut să repeţi experienţa pe care ţi-am arătat-o mai devreme şi ai folosit o intensitate prea mare - încercă Ion Manea să mă tragă de limbă.

Am protestat, jignit de bănuiala lui nedreaptă. Dar cu ce îmi puteam dovedi nevinovăţia? Cu ce?...

Ajutorul îmi veni de acolo de unde îl aşteptam mai puţin. Privind apa acvariului, la fel de tulbure ca în prima clipă, profesorul Jora spuse ca pentru sine:

— Ar mai putea fi o explicaţie... doar una...

Fără să răspundă la întrebările noastre, umplu o eprubetă cu apă din acvariu şi porni spre laboratorul de chimie, aflat pe alt coridor. Noi am rămas să ne scormonim minţile în căutarea unor ipoteze satisfăcătoare, oprindu-ne pînă la urmă la cea emisă de Maria: peştii au fost omorîţi de presiunea prea puternică a pompei de absorbţie. În ceea ce priveşte tulburarea apei...

Oceanologului îi veni o idee:

— Poate că vasul se află deasupra unei ridicături a fundului mării, netrecută pe hartă, şi pompa a aspirat nisip sau mîl.

— În orice caz, să-l chemăm şi pe mecanic! propuse Maria.

Mecanicul, un om mai în vîrstă, înzestrat cu o pereche de mustăţi care-i acopereau jumătate din faţă, ne demonstră în chip convingător că pompa de absorbţie nu putea să aibă nici o legătură cu

moartea peştilor. În ceea ce priveşte presupusa ridicătură a fundului mării, el naviga prin locurile acestea de peste 30 de ani şi nu întîlnise aşa ceva.

Nu mai rămînea decît să ne stăpînim nerăbdarea pînă la întoarcerea profesorului. Şi acesta nu se lăsă aşteptat. I-am citit verdictul în privire, înainte de a-l rosti:

— Tînărul e într-adevăr nevinovat! Moartea peştilor a fost provocată de un factor accidental. I-aţi auzit vreodată pe pescari spunînd că „liniile apelor se înnădesc"?

Tăcere. Doar mecanicul murmură:

— Răsuflarea otrăvită a balaurului verde...

Se opri stingherit, simţind aţintite asupră-i căutăturile noastre mirate, dar profesorul îi dădu ghes:

— Spune, tovarăşe Darie! Pe cît înţeleg, e un basm...

— Un basm, da... Îl ştiu de la un pescar bătrîn, un lipovan.

— S-auzim! hotărî profesorul. De multe ori creaţiile populare au un temei ştiinţific.

Ne-am aşezat în jurul mesei încărcate de cărţi, diagrame, rigle de calcul --şi mecanicul începu să ne povestească domol basmul pescarului cel viteaz şi al fiicei craiului mărilor.

...Cică de mult, tare de mult, pe vremea cînd apa Mării Negre era dulce şi limpede ca apa de izvor, trăia prin părţile noastre un pescar viteaz şi chipeş cum nu se mai află, cu numele Omer. Şi-i căzuse cu tronc pescarului fata cea nespus de frumoasă a craiului mărilor, pe care o zărise plutind pe valuri într-o caleaşcă de aur trasă de doi delfini.

Cum-necum, fata îl îndrăgise şi ea pe Omer şi se jurase că pe nimeni altul nu va lua de bărbat. Dar balaurul cel verde din mările asfinţitului trimise vorbă craiului că de nu i-o va da pe fiică-sa de nevastă, praf şi pulbere s-o alege de crăiia lui.

Cumplită era puterea balaurului şi mulţi voinici cercaseră zadarnic să-l răpună, plătind cu capul

cutezanţa lor. Ştiind că singur n-o va scoate la capăt, Omer îi adună pe soţii săi, pescarii, şi împreună ridicară un munte de sare în calea balaurului. Dar fiara cea verde sfărîmă muntele cu ghearele şi prăvăli stîncile de sare în apa Mării Negre. Apoi suflă mînios pe nări, învolburînd pînă în adîncuri mările asfinţitului şi prăvălindu-le asupra pragului dintre aceste mări şi marea noastră. Pragul se rupse şi apele năvăliră, înecînd cetăţile şi oraşele de pe ţărmuri. Iar balaurul se năpusti în palatul craiului şi îi răpi fata...

Nouă ani în şir se luptară Omer şi soţii săi, pescarii, cu balaurul cel verde. Răzbindu-l pînă la urmă cu vitejia lor, îl legară în lanţuri grele de stîncile din fundul mării. Şi de atunci zace acolo balaurul, înveninînd apa cu răsuflarea lui de pucioasă şi stîrnind furtuni, cînd încearcă să-şi rupă lanţurile de 999 de ocale...

— Vedeţi? izbucni profesorul, cu un aer triumfător. Pescarii au observat un fenomen pe care n-au putut să şi-l explice ştiinţificeşte şi atunci au născocit „balaurul cel verde din mările asfinţitului"!...

— Dacă vă referiţi la salinitatea apei de mare, sînt de acord! declară solemn Ion Manea. Dar oricît mi-aş sparge capul, nu înţeleg de unde cunoşteau creatorii anonimi ai acestui basm geneza Mării Negre! De unde au aflat ei ceea ce s-a petrecut cu sute de mii de ani în urmă, cînd ţărmurile de miazăzi ale mării de atunci s-au rupt, deschizînd drum liber apelor Mării de Marmara, Mării Egee şi Mării Mediterane? Să fie oare intuiţia fără greş a poporului?...

Cum nimeni nu se grăbea să răspundă, m-am întors la nedumerirea dintîi:

— Toate-s bune, dar de ce au murit peştii? Aş vrea să cunosc şi eu explicaţia ştiinţifică.

— Nimic mai uşor, nimic mai uşor! mă încredinţa profesorul Jora. Apoi, către Manea:

Dumneata trebuie să-ţi aduci aminte ce v-am spus la curs despre sulfato-bacterii!

— Desigur, tovarăşe profesor, sînt nişte bacterii care secretă acid sulfuric.

— Ei bine, în Marea Neagră există o pătură subţire otrăvită de sulfato-bacterii. Pătura aceasta se află dincolo de 200 metri adîncime, aşa că vieţuitoarele marine nu au de ce să se teamă. Rareori, o şuviţă otrăvită se strecoară totuşi către suprafaţă - „liniile apelor se înnădesc". Şi pescarii spun asta cu multă scîrbă şi mînie, fiindcă acidul sulfuric atacă sfoara de cînepă din care sînt împletite năvoadele, iar peştii se risipesc încotro văd cu ochii. Numai sărmanii prizonieri ai acvariului n-au avut unde să fugă...

— Credeţi că apa otrăvită a ajuns în acvariu? I-am întrebat eu cu îndoială.

— Analiza de laborator m-a încredinţat.

Domni o scurtă tăcere, apoi Ion Manea se lovi cu palma peste frunte:

— Să ştiţi că şi cîrdul de scrumbii şi-a schimbat direcţia!

— Deci flotila de pescadoare a ieşit degeaba în larg, adăugă Maria.

— Degeaba? Nu se poate, tovarăşi! exclamă mecanicul, chinuindu-şi mustaţa cu degete tremurătoare. Păi ştiţi dumneavoastră ce-nseamnă asta pentru pescari? Întîi le-am fluturat pe la nas coşcogeamite cîrd de scrumbii, ş-acu' să le spunem: „Paşol na doma"?!

Profesorul Jora păru să se hotărască:

Şi se îndreptă spre uşă. Dar coincidenţele îşi au locul şi în viaţă, nu numai în romanele de aventuri: comandantul se ivi în prag, spunînd cu voce tare:

— Vă căutam, tovarăşe profesor. Cîrmaciul m-a anunţat că scrumbiile au dispărut brusc de pe banda hidrolocatorului. Să comunicăm flotilei de pescadoare să se întoarcă la bază?

— Nu. Să descoperim din nou cîrdul şi să transmitem flotilei noile coordonate.

Am recunoscut în sinea mea, fără părere de rău, că mă înşelasem în privinţa profesorului. Era un om minunat! Şi admiraţia mea pentru el crescu aflînd că graţie hotărîri pe care o luase aveam să asist la investigaţiile hidrolocatorului - aparatul emiţător şi receptor de ultrasunete.

Vasul, care plutise pînă atunci paralel cu coasta, începu să se depărteze în larg, tot mai spre est. Cu căştile speciale lipite de urechi, un om din echipaj asculta ecoul scurt al semnalelor ultrasonore, transformat în sunet perceptibil. Grămădiţi în jurul lui, noi - tinerii - urmăream banda înregistratoare a hidrolocatorului.

De douăzeci de ori mi s-a părut că descopăr cîrdul şi de douăzeci de ori m-am înşelat. După un ceas, apăru în sfîrşit pe bandă mult aşteptata linie care indica amplasamentul cîrdului şi mărimea lui. Înştiinţat de îndată prin telefon, comandantul ne asigură că radiotelegrafistul va transmite fără zăbavă flotilei de pescadoare noile coordonate. Apoi ne invită în sala de mîncare, unde un ibric uriaş cu cafea fierbinte avea să ne răsplătească osteneala şi succesul.

După a treia ceaşcă, oceanologul răsuflă adînc şi hotărî să se îngrijoreze:

— Să ştiţi că n-o să putem dormi la noapte!

— Nu-i nimic, îl linişti Maria. Oricum n-ai fi putut să dormi.

I-am urmărit privirea aţintită asupra barometrului fixat pe perete: desprinzîndu-se limpede pe cadranul alb, lucitor, acul negru al barometrului înclina vizibil spre „timp urît". Într-o străfulgerare, mi-am amintit că şeful meu, profesorul Grindeanu, ne prevestise furtuna încă de dimineaţă, datorită prietenului său de la Centrul experimental „Infrason".

— Dacă-i aşa -spuse oceanologul, bătînd în masă cu pumnul -să arătăm naturii că nu ne temem de ameninţările ei! Cîntă-ne ceva, tovarăşe Ionaşcu!

Ziaristul nu se lăsă mult rugat şi-şi aduse acordeonul din cabină.

În Uniune învăţasem să cînt la acordeon. Pînă să-l aud pe Ionaşcu, crezusem chiar că am un talent deosebit. După_aceea, părerea mi s-a schimbat. Nu ştiu în ce măsură te pricepi la muzică, aşa că n-o să-ţi dau detalii. E destul să-ţi spun că ziaristul stăpînea la perfecţie „Weltmeister"-ul său cu incrustaţii de fildeş. Ca un adevărat virtuos în arta improvizaţiei, fiecare melodie cunoscută era pentru el doar canavaua pe care broda un şuvoi de arabescuri sonore. Sub degetele lui, acordeonul devenea pe rînd orgă şi piculină, muzicuţă şi flaut, rîs şi suspin omenesc...

În drum spre cabină, am aflat cu plăcută surprindere că ziaristul mi-e vecin.

— Nu vrei să intri o clipă la mine? mă invită el, cu un glas îmbietor.

Am primit -şi nu din politeţe. Ionaşcu îmi fusese de la început simpatic, iar măiestria lui de acordeonist făcuse ca acestui sentiment nelămurit să i se adauge unul mai precis, de admiraţie. Intrînd în cabină, am ţinut chiar să-i mărturisesc:

— Tovarăşe Ionaşcu, acordeonul dumneavoastră m-a fermecat!

— Da, e straşnic: 120 de başi, 5 registre...

— Nu zău, fără glumă: unde aţi învăţat să cîntaţi atît de...

M-am oprit, căutînd cuvîntul potrivit. „Frumos" -mi se părea sărac şi palid. „Minunat" - de o banalitate revoltătoare. „Extraordinar" - străin sferelor eterate ale muzicii...

Ionaşcu nu mă lăsă să trec în revistă toate superlativele limbii române. Închizînd acordeonul în cutia lui pluşată, îmi aruncă peste umăr:

— Ia loc, te rog, şi iartă-mă o clipă.

M-am lăsat pe un scaun, simţind cum mi se scurge oboseala în picioare şi m-am sprijinit cu coatele de masă. În faţa mea, pe un mic postament, se afla o maşină de scris - o vechitură de

dimensiuni impresionante. N-am îndrăznit să trag cu ochiul la ceea ce scria pe foaia neterminată, ale cărei rînduri drepte mă atrăgeau grozav. Ghicind parcă tentaţia împotriva căreia luptam, ziaristul se apropie şi scoase foaia din maşină, întinzîndu-mi-o:

— Nu e forma definitivă, dar poţi să-ţi faci o idee.

Era un reportaj despre primele zile petrecute pe bord. Cu plăcută surprindere am întîlnit şi relatarea succintă a salvării mele de către scafandrul vasului.

Înainte de a-mi sfîrşi lectura, gazda aşează pe masă o sticlă şi două pahare, declarînd cu o veselie solemnă:

— Trebuie să sărbătorim venirea dumitale pe bord! La masă, cum ai văzut, nu-i chip. Dacă ar fi după comandant, ne-am cinsti numai cu compot...

După ce licoarea aurie alunecă pe gîtlejurile noastre însetate, Ionaşcu urmă umplînd din nou paharele:

— Zău, comandantul exagerează de-a dreptul! Mai zilele trecute, bietul radiotelegrafist n-a transmis la timp o radiogramă către bază. Ei bine, şeful i-a făcut un scandal monstru, declarînd că îi va trînti un raport de destituire. Şi toate astea pentru că Gioni mirosea un pic a vin. Ştii, Gioni e numele mic al radiotelegrafistului...

Ionaşcu se aşezase în faţa mea, de cealaltă parte a mesei, şi maşina de scris mă împiedica să-l văd. Am încercat să o dau la o parte, dar un fir electric izolat care pornea din adîncul maşinii către priza de lîngă uşă, mi-a opus rezistenţă. Nu îndrăzneam să-l întrerup pe ziarist ca să-l rog să mă lămurească. Nici n-a fost nevoie. Surprinzînd, pesemne, privirile mele intrigate, el se opri în mijlocul unei fraze şi mă întrebă:

— N-ai mai văzut maşini de scris electrice? Sînt foarte comode: abia atingi clapele, şi literele se întipăresc puternic pe hîrtie.

Spre ruşinea mea, cunoşteam doar din auzite această dovadă a progresului înregistrat în domeniul dactilografiei.

Ionaşcu mîngîie carcasa metalică de pe care vopseaua se scorojise în multe locuri:

— O am de vreo douăzeci de ani... În ultima vreme, încheieturile îi înţepeniseră de tot. Făceam bătături la buricele degetelor pînă să isprăvesc o pagină. Ar fi trebuit s-o dau la fier vechi, dar cum să fiu aşa de ingrat cu prietena care m-a însoţit în toate peregrinările mele? I-au ataşat dispozitivul electric şi acum merge de minune.

Ziaristul oftă, continuînd:

— E veche şi urîtă, ştiu... A trecut de mult de prima tinereţe, ca şi mine de altfel... Ei, dar să lăsăm lucrurile triste! Dumneata n-ai de ce să te plîngi - să bem pentru tinereţe!

Am băut încă un pahar, şi încă nu ştiu cîte, am mulţumit pentru ospitalitate şi am pornit spre cabina mea cu paşi nu tocmai siguri. Ziaristul m-a condus pînă în prag, urîndu-mi „noapte bună" şi înştiinţîndu-mă că în ceea ce-l priveşte are de gînd să nu se culce pînă ce nu isprăveşte reportajul început.

Şi înainte de a aţipi, copleşit de oboseală, am auzit zgomotul maşinii de scris, venind parcă de foarte departe. M-am gîndit că Ionaşcu va scrie poate şi despre ultima noastră întîlnire (lăsînd deoparte numărul paharelor de vin pe care le-am închinat „pentru tinereţe"...). Îmi şi vedeam numele, tipărit cu litere groase pe prima pagină a unui ziar de mare tiraj. Celebritatea mă ameţea înainte de a o fi cunoscut cu adevărat!... Nu mă judeca prea aspru pentru tresărirea mea de vanitate. Reportajul n-a apărut niciodată.

O „CIFRATA"!

M-am trezit pe jos, în mijlocul cabinei. Încă buimăcit de somn, am încercat să mă ridic, agăţîndu-mă de un scaun. Abia reuşisem şi m-am văzut silit să descriu ciudate figuri de dans, ca să-mi păstrez echilibrul. Trăiam un adevărat coşmar; podeaua îmi juca sub picioare, căutînd parcă să mă răstoarne cu orice preţ, pereţii se aplecau gata să mă strivească, trosnind din toate încheieturile... Şi mai înfricoşător era vuietul care venea de pretutindeni, mereu acelaşi sunet adînc şi grav, crescînd şi scăzînd eu aceeaşi ritmică şi exasperantă monotonie: U-ul U-ul U-u!...

După multe bîjbîieli zadarnice, am izbutit să-mi găsesc hainele şi să mă îmbrac pe dibuite. Renunţasem, la gîndul de a aprinde lumina, ceea ce ar fii însemnat o nouă şi riscantă expediţie în căutarea comutatorului. În sfîrşit am ieşit pe coridor, sprijinindu-mă de pereţi şi căutînd drumul spre punte.

Nu eram singurul pe care furtuna îl alungase din cabină. Învăluiţi în mantalele de ploaie, profesorul Jora, Ionaşcu şi oceanologul stăteau lipiţi de bordul vasului, încleştaţi cu putere de balustradă. M-am alăturat acestui grup tăcut, căutînd din ochi sclipirea salvatoare a unui far. Dar, de jur împrejur, întunericul ridica ziduri ide nepătruns şi marea vuia cu aceiaşi glas ameninţător: U-u! U-u! U-u!...

Mai văzusem furtuni în viaţa mea, chiar furtuni pe mare. Numai că le admirasem dezlănţuirea de la fereastra vilei ori cel mult de pe faleză. Acum însă nu mai simţeam sub picioare pămîntul dătător de curaj prin masivitatea şi neclintirea lui, ci puntea legănătoare a acestei biete coji de nucă. Totul se zbuciuma în jurul meu: valurile, urcînd la înălţimi de necrezut, aerul prefăcut într-o forţă care căuta să mă doboare, norii de smoală, întrezăriţi la pîlpîirea înfricoşată a fulgerelor. Jinduiam mai mult ca oricînd adîncurile pururi liniştite ale mării, pe care nu le poate tulbura nici cel mai sălbatic uragan...

— Balaurul cel verde îşi scutură lanţurile! urlă la urechea mea oceanologul, căutînd să se facă auzit.

N-aveam nici chef, nici energie ca să-i răspund. Am tăcut pînă ce, într-un tîrziu, veniră să ne ţină de urît comandantul şi doctorul Glaser.

— Barometrul oscilează, spuse comandantul. Se pare că furtuna nu va mai ţine mult.

— S-a mai domolit şi vîntul, adăugă profesorul Jora. Cred că peste cîteva ceasuri pescarii or să-şi poată arunca năvoadele.

— Urmărim şi acum cîrdul de scrumbii? am întrebat eu, uluit. Credeam că furtuna...

Oceanologul se întoarse spre mine:

— Asta-i furtună? Să fi fost cu noi anul trecut! Atunci nu putea să stea nimeni pe punte: valurile l-ar fi măturat într-o clipită. Nici nu credeam că mai ajungem înapoi la Constanţa.

Constanţa... Cîtă vreme fusesem în siguranţă, alături de tovarăşii mei din echipa operatorilor submarini, nu dorisem să cunosc oraşul pe care-l bănuiam pătruns de agitaţia marilor porturi. Îmi petreceam timpul liber citind, jucînd interminabile partide de şah cu Brujan sau stînd ore întregi pe ţărm şi urmărind jocul capricios al valurilor... Acum însă, cuvintele lui Ion Manea mă făceau să mă gîndesc cu nostalgie la căsuţele albe zărite din goana trenului, la urletul gros şi înăbuşit al sirenei unui vapor care se pregătea să intre în port... Dar toate acestea erau departe, dincolo de bariera vîntului şi a ploii, pe ţărmul pierdut undeva în vîrtejul negurilor clocotitoare...

— Tovarăşe comandant! O „cifrată"!

Am tresărit, recunoscînd vocea radiotelegrafistului. Silueta lui subţiratică se contura în dreptunghiul de lumină al uşii coridorului. Avea în mînă o hîrtie pe care o flutura prin aer.

Îndreptîndu-se către subalternul său, comandantul ne strigă, acoperind pentru o clipă

mugetul furtunii:

— Vă părăsesc! Trebuie să descifrez radiograma!

Curînd după plecarea comandantului, am rămas singur pe punte. Oceanologul pornise către laborator, ca să verifice nu ştiu ce rezultate ale unor experienţe. Ceilalţi, spre cabine. Înfăşurîndu-mă strîns în mantaua de ploaie, m-am aşezat pe o ladă - cred că era lada aparatului de televiziune submarină. Am stat aşa un ceas, poate două, urmărind sclipirile îngemănate ale felinarelor de la pupa. Voiam să închid în mine cît mai mult din farmecul ciudat al acestei plutiri în beznă, pe o mare care-şi agita valurile ca tot atîtea capete de balauri înfometaţi.

Era trecut de miezul nopţii cînd, mijindu-mi ochii osteniţi de veghere, mi se păru că zăresc un şir de lumini pîlpîind undeva departe. Încredinţat că sînt pescadoarele pe care le aşteptam, m-am repezit_spre cabina de comandă. Înăuntru l-am găsit pe Ionaşcu, notînd în nelipsitul său carneţel explicaţiile timonierului. Erau atît de cufundaţi într-o discuţie cu mulţi termeni marinăreşti, încît tresăriră la întrebarea mea:

— Nu l-aţi văzut pe tovarăşul comandant?

Nu, nu-l văzuseră. De cînd ne despărţisem pe punte, nu mai fusese în cabina de comandă. M-am întors pe călcîie, dar ziaristul mă opri:

— Eşti tare grăbit? Aş fi vrut să-mi povesteşti cîteva dintre aventurile dumitale submarine. Ştii, pentru reportaj...

Aflînd motivul pentru care-l căutam pe comandant, îi mulţumi timonierului, îşi strecură carneţelul în buzunar şi declară că vrea să mă însoţească.

Comandantul cedase cabina sa profesorului Jora, pe tot timpul croazierei ştiinţifice. Hotărîrea aceasta se datora - pare-se - şi unui alt impuls decît cel al politeţei marinăreşti. Noua sa cabină era situată chiar lîngă cabina radiotelegrafistului, care

trebuia ţinut din scurt pentru a nu compromite în chip iremediabil legătura vasului cu baza. (Ionaşcu mi-l prezentase drept o victimă a durităţii comandantului, dar ceilalţi mă încredinţaseră că „Gioni" e un prea zelos adept al lui Bachus.).

Din cabina comandantului nu se auzea nici un zgomot. Am bătut la uşă încet, apoi din ce în ce mai tare - am strigat, fără să primim nici un răspuns.

— O fi dormind, sugeră Ionaşcu.

I-am arătat dîra de lumină strecurată pe sub uşă:

— Îl vezi pe comandant dormind cu lumina aprinsă?... Şi-apoi am făcut destulă gălăgie ca să-l trezim din somnul cel mai adînc!

— Atunci?

— Poate că nu-i în cabină - am îngînat eu nu prea convins.

Dar comandantul nu era nicăieri pe vas şi nimeni nu-l văzuse din clipa în care părăsise puntea, cu gîndul de a descifra radiograma. Ne-am întors la cabina lui, însoţiţi de un întreg alai. Am bătut din nou. Zadarnic.

Oceanologul se impacientă:

— Ştiu că nu-i prea elegant, dar...

Şi cu o mişcare impulsivă, se aplecă să privească pe gaura cheii. Se ridică însă la fel de repede, aproape strigînd:

— Cheia e în broască!

Aşadar, uşa era încuiată pe dinăuntru! După un scurt schimb de păreri, hotărîrăm să-l chemăm pe mecanic cu uneltele sale. Buimăcit de somn şi îngrijorat, Darie începu să lucreze cu dalta. Mîinile mari, acoperite cu un puf bălai, îi tremurau fără oprire. Citeam pe chipul său tulburarea care-l stăpînea ca un reflex al emoţiei tuturor.

O ultimă apăsare, un scrîşnet şi uşa se deschise. În aceeaşi clipă, un val de sudoare îngheţată mă năpădi prin toţi porii. Cel pe care-l căutam era aşezat la masă, cu corpul aplecat înainte, cu capul căzut pe tăblia de stejar. Mîna dreaptă, atîrnînd

fără viaţă spre duşumea, era încleştată pe mînerul unui revolver vechi, cu butoi.

— Revolverul tovarăşului comandant, murmură mecanicul şi începu să-şi facă cruce, mărunt şi repede.

DOVEZILE CRIMEI

În cărţi, descoperirea unui cadavru declanşează de obicei un adevărat ritual, obişnuit în asemenea împrejurări: înştiinţarea organelor de miliţie, sosirea anchetatorilor şi a medicului legist, interogatoriul celor din preajmă, percheziţia... Poate că şi în viaţă, ritualul acesta e respectat, cu mai multă sau mai puţină stricteţe. Mă gîndesc, desigur, la ceea ce se petrece pe uscat. Căci în situaţia noastră nu putea fi vorba de miliţie şi anchetatori, deci nici de interogatoriu şi percheziţie. Şi dacă nu l-am fi avut cu noi pe doctorul Glaser, ne-ar fi lipsit toate elementele unei cercetări cu adevărat ştiinţifice. Subliniez: pe doctorul Glaser care, într-o asemenea împrejurare, avea un avantaj hotărîtor faţă de obişnuiţii urmaşi ai lui Esculap - părăsise de curînd postul de medic legist al unui oraş ardelean.

Iată ce ne spuse el, terminîndu-şi Investigaţiile:

— Moartea a survenit, cu aproximaţie, acum un ceas şi jumătate. S-ar părea că e o sinucidere...

— „S-ar părea?" exclamă profesorul şi sprîncenele lui se arcuiră a nedumerire.

Doctorul îşi scoase ochelarii şi-i şterse îndelung cu o bucată de piele de căprioară. S-ar fi zis că puţin îi păsa de nerăbdarea noastră abia reţinută. Ori poate chibzuia la cele ce avea să ne spună?... În sfîrşit se hotărî:

— Am motivele mele să mă îndoiesc.

Oceanologul izbucni, neîncrezător:

— Dar totul pledează pentru sinucidere!

— Dacă n-aş fi fost cincisprezece ani medic legist, aş fi de părerea dumitale. Există însă indicii pe care le poete descifra doar un specialist. Primo. Marginile rănii nu sînt arse şi înnegrite de pulbere, aşa cum se întîmplă cînd glonţul e tras foarte de aproape. Secundo...

— Poate că a ţinut mîna mai departe de tîmplă!

Doctorul păru să nu ia în seamă întreruperea oceanologului:

— Secundo. Analizîndu-se un mare număr de cazuri, s-a stabilit că este aproape imposibil să te sinucizi cu un glonţ în tîmplă, dacă nu ţii arma întoarsă. Altfel, recul face ca ţeava să se ridice şi glonţul zgîrie doar pielea capului. Tertio. Admiţînd că avem de-a face cu una din acele excepţii care confirmă regula, glonţul ar fi trebuit să iasă prin creştetul capului. Or, glonţul care l-a ucis pe comandant a pătruns de sus în jos.

Întorcîndu-se către Manea, doctorul adăugă:

— În ceea ce priveşte ipoteza dumitale, nu te sfătuiesc să o verifici în practică. Chiar controlîndu-ţi mişcările într-o oglindă, rişti să rămîi cu viaţă -dar fără un ochi sau fără vîrful nasului.

Vădit impresionat de argumentele doctorului, oceanologul nu se dădu totuşi bătut:

— Să zicem că aveţi dreptate şi comandantul a fost ucis. Unde este atunci ucigaşul? Dacă nu are darul de a se face nevăzut, ar fi trebuit să-l zărim cînd am intrat în încăpere. Uşa era doar închisă pe dinăuntru!

Manea dăduse glas unei nedumeriri generale. Cabina comandantului semăna leit cu celelalte de pe vas: o cămăruţă dreptunghiulară cu cîteva mobile simple. Nici o ascunzătoare posibilă. Ubloul, ca şi uşa, era închis pe dinăuntru.

— Nu ne rămîne decît să ne întoarcem în cabină şi să ciocănim pereţii în căutarea unei ieşiri secrete!

Şi cu toate că absurditatea acestei operaţii ni se părea evidentă, am fi urmat poate îndemnul lui Ionaşcu, dacă Maria nu ne-ar fi oprit:

— Staţi, tovarăşi! Doar nu ne aflăm într-un castel medieval cu trape şi capcane! În loc să ne pierdem vremea cu discuţii inutile, mai bine am înştiinţa baza despre sinuciderea comandantului.

Doctorul Glaser se înclină cu o politeţe uşor ironică:

— Mă supun majorităţii. De altfel, cercetările abia vor începe cînd vom ajunge la Constanţa. Pînă atunci, sînt de părere să dregem uşa şi să o închidem -de astă dată pe dinafară. Nădăjduiesc că nu v-aţi' atins de nimic...

— Înţelegi? E vorba de amprentele digitale, îmi şopti Ionaşcu. Doctorul n-a renunţat la ideea crimei...

Şi, cu un gest nelămurit, se îndreptă spre profesorul Jora, care se căznea să scrie ceva într-un carnet. Stiloul îi tremura în mînă şi fu fericit să-l încredinţeze ziaristului, o dată cu grija alcătuirii radiogramei către bază.

Eram strînşi în aceeaşi încăpere care ne văzuse, cu cîteva ceasuri mai înainte, ascultînd sunetele melodioase ale acordeonului. Acum însă, comandantul nu se mai afla printre noi... Nu puteam înţelege ce demon al deznădejdii îl hotărîse să apese pe trăgaci. În faţa ochilor îmi stăruia imaginea unei familii fericite, aşa cum o bănuiam din fotografia atîrnată pe peretele cabinei; comandantul, cu trăsăturile destinse într-un zîmbet, ţinînd pe după umeri doi băieţi îmbrăcaţi în uniformă de elevi-marinari...

— Tovarăşe Gheorghiu!

Am tresărit. De la celălalt capăt al mesei, doctorul Glaser mă privea pe deasupra ochelarilor, întrebîndu-mă cu glas stăpînit:

— Vrei să te ocupi dumneata de uşa cabinei comandantului? Eu mă duc la infirmerie să redactez raportul medical asupra... morţii.

M-aş fi eschivat într-un fel, dar am băgat de seamă că Ionaşcu se pregăteşte să ia asupra lui misiunea aceasta nu tocmai plăcută. Şi parcă toată lumea tăcuse, aşteptînd răspunsul. Toată lumea - deci şi Maria.

Luîndu-mi inima în dinţi, am pornit pe coridoarele tăcute şi pustii ale vasului. Mecanicul Darie făcea de strajă în faţa cabinei însemnate cu pecetea morţii. I-am spus ce vreau de La el. Fără să scoată o vorbă, se apucă să dreagă uşa. Cînd isprăvi, îşi strînse uneltele şi porni spre dormitorul echipajului. L-aş fi oprit, dar mă temeam să nu ghicească fiorul care-mi acoperea pielea cu un păienjeniş de încreţituri mărunte.

Am intrat în cabină, ferindu-mă să privesc trupul neînsufleţit şi am scos cheia din broască. Ieşind, mi-am dat seama că ar trebui să sting lumina şi am şovăit o frîntură de secundă înainte de a întinde mîna spre comutator. Întuneric. O pală de aer, venită nu ştiu de unde, împinse uşa larg deschisă. Am izbutit s-o opresc, dar am scăpat cheia pe podea. Căzuse chiar în dreptul fîşiei înguste, de un alb orbitor, aruncată de becul din coridor prin deschizătura uşii. Aplecîndu-mă s-o ridic, am văzut limpede, la capătul care se introduce în broască, urma unor colţi mai duri decît carnea de alamă a cheii.

Faptul mi se păru întîi lipsit de însemnătate. După ce am închis însă uşa, îndreptîndu-mă spre sala de mîncare, dintr-un colţ al memoriei ţîşni un amănunt întîlnit nu ştiu cînd, într-o carte de mult uitată: gangsterii folosesc un soi de cleşti subţiri de oţel, cu care...

De după un colţ al coridorului se auzi zgomot de glasuri. M-am năpustit într-acolo, agitînd cheia deasupra capului şi... m-am ciocnit zdravăn de Maria, rostogolindu-mă împreună cu ea pe fîşia lunecoasă de linoleum. Avusese pesemne timp să vadă ochii mei strălucind de bucuria descoperirii,

ori poate chiar cheia, căci am auzit-o murmurînd în cădere: „Nici o vorbă!"

Buimăcit - mai mult de spusele ei decît de căzătură - am ajutat-o să se ridice, pierzîndu-mă într-o puzderie de scuze. Maria se plîngea de dureri la glezna piciorului drept şi-mi venea să intru în pămînt de ruşine pentru stîngăcia mea blestemată.

— Să te ducem la infirmerie - se oferi, galant, ziaristul.

— Nu, nu! Radiograma nu poate să întîrzie!... O să mă ajute tovarăşul Gheorghiu... ca pedeapsă...

Ziaristul şi însoţitorii săi îşi urmară drumul spre cabina radiotelegrafistului. Noi pornirăm în direcţia opusă. Şchiopătînd uşor, Maria se sprijinea de braţul meu. Uitasem de toate, privind pe furiş conturul gingaş al chipului ei...

„Oh, temps, suspends ton vol..."

Dar timpul era prea grăbit ca să mă asculte...

Aproape de infirmerie, Maria îmi spuse încet:

— Arată-mi ce ai găsit.

Am scos cheia din buzunar şi am vrut să-i dau explicaţii. M-a oprit eu un gest mut:

— Să intrăm!

De obicei, infirmeria era deschisă la orice oră din zi şi din noapte. Am apăsat deci pe clanţă. Uşa era încuiată. Înainte de a ne deschide, doctorul Glaser avu grijă să ne întrebe cine sîntem şi ce vrem.

— Se teme de ceva, i-am şoptit eu Măriei în vreme ce cheia se răsucea în broască.

— Sau de cineva, îmi răspunse ea la fel de încet.

Cu un aer absent, doctorul întinse piciorul fetei pe un scaun şi începu să-l maseze, cu mişcări precise şi repezi. Nu trecu însă o jumătate de minut şi se ridică supărat:

— Dumitale îţi arde de glumă! N-ai nimic!

Maria încuviinţă, liniştită:

— Aveţi dreptate. Am venit pentru altceva.

Am tresărit o dată cu doctorul, care o întrebă şovăind:

— E în legătură cu...?

— În legătură cu asasinarea comandantului.

O nouă tresărire. Doar Maria se arătase convinsă că e o sinucidere! Şi acum...

Fata zîmbi uşor, mai mult din ochi:

— Am înţeles că e o înscenare de cum am văzut revolverul în mîna dreaptă. Asasinul a uitat sau n-a observat de la bun început un amănunt esenţial: comandantul era stîngaci...

Revenindu-mi din uimire, am hotărît să-mi dovedesc şi eu perspicacitatea şi i-am întins doctorului cheia pe care o ţinusem strînsă în pumn. Se uită la ea nedumerit, apoi la mine, întrebător. I-am arătat urmele.

— Ce-nseamnă asta?

— Asta înseamnă că pentru a fi în siguranţă nu-i destul să încuiaţi uşa: trebuie să scoateţi cheia din broască!

Şi i-am descris cleştele subţire, cu colţii ascuţiţi şi puternici - auxiliar preţios al spărgătorilor. Introdus în broască pe dinafară, el apucă zdravăn în fălcile lui de oţel capătul cheii, care se răsuceşte ascultătoare la dreapta sau la stînga...

— A căzut deci şi ultimul văl, murmură gînditor doctorul Glaser.

Maria îi aruncă o privire pătrunzătoare:

— Ultimul? Nu, tovarăşe doctor. Trebuie să aflăm mai întîi mobilul crimei. Şi nici atîta nu-i de-ajuns. Ultimul văl este cel care acoperă chipul ucigaşului!

DE CE „SĂ CONTINUĂM"?

N-am mai întrebat-o pe Maria de ce mă oprise să împărtăşesc tuturor descoperirea mea. Comandantul fusese ucis, nu mai încăpea nici o

îndoială. Şi ucigaşul se afla printre noi. Nu trebuia să fii un Sherlock Holmes pentru a înţelege că orice indiscreţie l-ar fi făcut să-şi îndoiască măsurile de precauţie.

— Să-l lăsăm deci să creadă că înscenarea i-a reuşit pe deplin, hotărî Maria. Şi pentru ca întrevederea noastră să nu i se pară suspectă, l-aş ruga pe tovarăşul doctor să-mi bandajeze piciorul, iar pe tovarăşul Gheorghiu să-mi slujească mai departe drept punct de sprijin, chiar dacă rolul nu-i prea plăcut...

Săgeata mă nimeri în plin. Nu era însă momentul potrivit pentru un duel verbal, aşa că am lăsat răspunsul pentru mai tîrziu.

(Ţi se pare desigur ciudată idila ţesută în împrejurări atît de tragice. În definitiv, aş fi putut s-o întîlnesc pe Maria la o reuniune, sau pe o bancă într-un parc... Mă întreb chiar dacă... Dar să lăsăm parantezele! Mă crezi ori nu, o dată ce am început povestirea trebuie s-o duc pînă la capăt.)

Înainte de a părăsi infirmeria, am încercat să desluşim punctul luminos în bezna care ne înconjura de pretutindeni: mobilul crimei. Aveam un singur indiciu, care nu făcea decît să ne mărească încurcătura: radiograma dispăruse, împreună cu codul de cifru. În safe-ul comandantului, întredeschis în clipa intrării noastre în cabină, se aflau doar mai multe pachete cu hîrtii de 100 şi 25 de lei - salariile oamenilor din echipaj. De aici puteam deduce că nu intenţia de jaf înarmase mîna agresorului.

Dar cine să fi fost agresorul? Oamenii din echipaj îl cunoşteau pe comandant de pe vremea cînd vasul nu fusese încă utilat pentru cercetări oceanografice. Navigaseră împreună ani de zile, făcînd naveta între Constanţa şi porturile sovietice şi bulgăreşti. În tot acest timp se înţeleseseră de minune. Veghind cu severitate la păstrarea disciplinei pe bord, comandantul ştiuse totodată să cîştige inima echipajului printr-o atitudine dreaptă,

nepărtinitoare, prin felul în care împărtăşea bucuriile şi durerile fiecăruia dintre subordonaţii săi. Cel puţin aşa ne asigurase mecanicul Darie, adăugînd că singurul element de discordie îl constituia „beţivul de radiotelegrafist"...

Radiotelegrafistul?! E greu de crezut că un om se hotărăşte să ucidă doar pentru că i s-au făcut mustrări îndreptăţite. Admiţînd un acces de furie alcoolică nu puteam explica ingenioasa înscenare care dovedea o minte mai mult decît lucidă.

Pe cine să învinovăţeşti atunci? Crima ar fi putut fi la fel de bine săvîrşită de unul din pasagerii temporari ai vasului. Dar cum să arunci o bănuială atît de îngrozitoare asupra unor oameni ca profesorul Jora, ziaristul Ionaşcu, oceanologul, Maria, doctorul Glaser?... Pe ultimii doi îi scotea de altfel din cauză tocmai dezvăluirea adevărului care se ascundea sub înscenarea de sinucidere.

Îmi dădeam seama cu multă strîngere de inimă, că apar drept cel mai suspect în ochii multora. Ajunsesem pe vasul oceanografie datorită unui foarte ciudat concurs de împrejurări. Şi nu rămăsesem ultimul pe punte, expediindu-mă fără martori în faţa sublimului tablou al furtunii?...

Cînd ne-am întors în sala de mîncare, Ionaşcu ne privi cu o expresie indefinită întipărită pe chip. Maria mă ţinea încă de braţ şi şchiopăta foarte natural, cu glezna strînsă în bandajul imaculat. Am crezut că desluşesc în ochii ziaristului un strop de invidie pentru situaţia plăcută în care mă aflam... Profesorul Jora ne întinse o radiogramă de la baza. Erau doar cîteva cuvinte: „Continuaţi drumul spre Constanţa cu maximum de viteză!" Ne-am privit miraţi: să continuăm drumul spre Constanţa?... Vasul urmărea încă uriaşul cîrd de scrumbii în drumul său către sud!

Amînînd dezlegarea enigmei, profesorul Jora ceru timonierului să pornească îndată spre Constanţa. Sleiţi de nesomn şi de emoţii, am

hotărît să ne odihnim măcar două-trei ceasuri, pînă la intrarea în port.

Frînt de oboseală, m-am trîntit pe pat fără să mă mai dezbrac. Dar un gînd obsedant mă împiedica să dorm: de ce ne-au răspuns să continuăm drumul spre bază? De ce să continuăm?...

În cabină era o zăpuşeală cumplită. Am deschis ubloul şi o rafală de stropi săraţi îmi biciui faţa. Răceala apei risipi moleşeala care mă cuprinsese. Dar aceeaşi întrebare chinuitoare îmi înfierbînta creierii: de ce să continuăm?...

Închizînd ochii, am scos capul prin deschizătura rotundă a ubloului. Şi cum stăteam în bătaia din ce în ce mai domolită a vîntului, am auzit un plescăit - ca şi cum un corp nu prea greu ar fi căzut în mare. Zadarnic însă am încercat să străpung cu privirea vălurile moi de întuneric şi ceaţă. Iar auzul meu, încordat peste măsură, n-a mai desluşit nimic în afara zgomotelor obişnuite ale mării.

M-am aşezat din nou pe patul îngust, hotărît să dorm, să dorm cu orice preţ. Şi tocmai cînd renunţasem să mai dezleg misterul radiogramei, am sărit deodată în picioare, cuprins de aceeaşi binecuvîntată frenezie oare-l făcuse odinioară pe Arhimede să alerge gol pe străzile Siracuzei strigînd „Eureka!"! [*Eureka - am găsit -în vechea limbă greacă. (N. A.)*] Alergînd şi eu pe coridor, spre cabina radiotelegrafistului, îmi stăpîneam răcnetul de izbîndă: „Radiograma! Radiograma dispărută!"

Uşa cabinei de radiotelegrafie era întredeschisă. Am intrat. Un puternic curent de aer făcu să zboare hîrtiile de pe masa în faţa căreia nu era nimeni. Am îmbrăţişat încăperea cu o privire circulară: patul răvăşit, aparatele sfărîmate, scaunele trîntite pe jos, ubloul atîrnînd într-o singură balama... Pustietatea şi atmosfera de distrugere au făcut asupra mea o impresie mai zguduitoare decît descoperirea comandantului ucis. Nervii mi-au cedat. Scoţînd

un ţipăt, un singur ţipăt de groază, m-am prăbuşit pe podea.

O CONCLUZIE CARE SE IMPUNE DE LA SINE

Cînd mi-am venit în fire, eram tot în cabina de radiotelegrafie, înconjurat de figuri cunoscute. Am izbutit să îngîn:

— Unde-i radiotelegrafistul?

— Îl căutăm încă, îmi răspunse profesorul Jora. Dar ce-i cu dumneata? Cum ai ajuns aici?

Respirînd încă o dată din sticluţa pe care mi-o întindea doctorul, m-am simţit în stare să leg cîteva cuvinte. Ideea mea că prin radiograma cifrată, dispărută din cabina comandantului, ni se dăduse dispoziţia de întoarcere, fu primită cu exclamaţii aprobative. Radiotelegrafistul dispăruse însă fără urmă. Şi - încă o lovitură pentru mine - o dată cu el dispăruseră din magazia de materiale velomotorul şi costumul de scafandru autonom.

Aflînd şi această veste mi-am pierdut cumpătul. Mai tîrziu, doctorul Glaser mi-a explicat cu lux de amănunte că şocul nervos pe care-l suferisem îmi dăduse o amnezie parţială. Cu alte cuvinte, uitasem discuţia de la infirmerie. Într-adevăr, m-am pomenit urlînd:

— El e ucigaşul! Căutaţi cleştele! Căutaţi cleştele!

Sub privirea consternată a doctorului şi a Măriei, am scos apoi cheia din buzunar şi am întins-o ziaristului, care se afla mai aproape de mine:

— Urmele... urmele de colţi... Cu cleştele a întors cheia... pe dinafară...

Ionaşcu se lumină deodată:

— Passepartout-ul gangsterilor!

Şi se repezi la dulăpaşul radiotelegrafistului, deschizîndu-l dintr-o smucitură. Îi vedeam doar spatele masiv, î: n timp ce el cotrobăia prin hainele celui dispărut. În sfîrşit se întoarse către noi, triumfător, ţinînd între degete un cleşte prelung, cu reflexe albăstrii.

Concluzia se impunea de la sine. Ionaşcu nu făcu decît să o rostească cu glas tare:

— Deci radiotelegrafistul este cel care l-a ucis pe comandant.

— Mobilul? aruncă, scurt, Maria.

— Ştiu şi eu? Ca să se răzbune pentru mustrările primite în faţa echipajului... Dar nu! Cleştele acesta nu se află în mîna oricui! Poate că radiotelegrafistul era un tîlhar camuflat. Încercînd să deschidă safe-ul comandantului, acesta îl surprinde şi...

— Atunci cum de a plecat fără să ia banii din safe? întrebă oceanologul.

— Adevărat. Dacă ar fi urmărit numai asta...

Ionaşcu stătu o clipă pe gînduri şi reluă, inspirat:

— Acum ştiu! Radiotelegrafistul era un spion care voia să fugă din ţară şi radiograma cifrată îl demasca! Parcă văd scena: pătrunde în cabina comandantului sub un pretext oarecare, înţelege din tulburarea lui că a fost demascat şi-l ucide. Distruge apoi radiograma, ia codul de cifru - pentru care va primi bani grei în Apus - şi se întoarce în cabina lui...

— O-ntrebare, îl întrerupse oceanologul. De ce n-a fugit imediat?

— Pentru că vasul plutea înspre sud, într-o direcţie favorabilă planurilor sale. Abia cînd am pornit spre Constanţa...

Manea îl întrerupse din nou:

— Ar fi putut să nu transmită conţinutul celei de a doua radiograme.

Ziaristul cugetă puţin şi păru să-şi amintească ceva:

— Eram lîngă el şi ascultam la receptorul suplimentar! Deci, cînd am pornit spre Constanţa, se hotărăşte să mizeze totul pe o carte. Se strecoară în magazie, pune mîna pe velomotor şi pe echipamentul de scafandru autonom şi se aruncă în mare, după ce distruge aparatul de radiotelegrafie - asta ca să nu comunicăm cu baza.

Demonstraţia era de o logică atît de strînsă, încît nu-mi venea să cred că ţîşnise aşa, spontan, din creierul ziaristului. Semăna prea mult cu intriga abilă a unui roman senzaţional. Şi totuşi, pînă la proba contrarie, rămînea cea mai veridică explicaţie a întîmplărilor petrecute pe vas.

Aşa se lămurea pesemne şi plescăitul pe care-l auzisem cu puţin înainte. Am vrut să împărtăşesc şi celorlalţi acest amănunt. Dar Ionaşcu nu isprăvise:

— Dacă ipoteza mea corespunde realităţii, fugarul n-a ajuns prea departe. Consider că este de datoria noastră să-l urmărim şi să-l predăm autorităţilor.

— Cum să-l urmărim? am oftat eu cu amărăciune. Pentru asta ne-ar trebui un submarin!

Cred că nu-i nevoie să te conving că vorbeam astfel fiind de bună-credinţă. Aş zice chiar că eram cel mai interesat în prinderea ipoteticului spion. Împărtăşind indignarea şi ura celorlalţi faţă de el, mă gîndeam totodată şi la nepreţuita peliculă pe care înregistrasem goana delfinilor vînători de scrumbii. Reuşita fugii spionului ar fi însemnat pierderea acestei scene unice în analele cinematografiei submarine.

Dar cum să nu remarc zădărnicia acţiunii propuse de Ionaşcu? Odată cufundat sub valuri, fugarul nu mai avea de ce să se teamă. Baloanele cu oxigen- umplute cu o zi înainte -şi motorul electric, îi asigurau drumul pînă la ţărmul străin spre care, desigur, se îndreptase.

Profesorul Jora ascultă în tăcere aceste argumente şi repetă, accentuîndu-le, cuvintele din

radiogramă:

— Continuăm drumul spre bază cu maximum de viteză!

— Şi dacă spionul are un complice pe bord? ne înfricoşă ziaristul.

— Ce propui?

— Să nu-l părăsim pe timonier nici o clipă! Acum soarta vasului e în mîinile lui.

Ne-am îngrămădit în cabina de comandă. Vădit impresionat de atmosfera care domnea pe vas, timonierul se străduia să ne liniştească - încercînd să se liniştească el însuşi:

— În cîteva ceasuri vom zări luminile Constanţei... Nimeni nu-i spuse: „Te înşeli, timonierule!" Dar unul dintre noi gîndea aşa.

UN VAS LA TRIBORD

Ne împărţisem în două grupuri. Profesorul, Maria.şi oceanologul stăteau lîngă uşa cabinei, discutînd cu voce înceată. Ionaşcu şi cu mine ne aţineam în preajma timonierului, urmărind împreună 6u el acul busolei magnetice şi privind marea prin geamurile groase, menite să reziste biciuirilor furtunii.

Trecuse un sfert de oră - sau poate nici atît. Fără veste, Ionaşcu se repezi şi apucă roata cîrmei cu amîndouă mîinile. Sub ochii uluiţi ai timonierului puse banda dreaptă, urlînd:

— Lumini la babord!

Vasul se cutremură, prăvălindu-se pe o parte. Surprinşi de această manevră neaşteptată, ne pomenirăm aruncaţi pe podea. Cîrma, rămasă liberă, se mai învîrti de cîteva ori în dreapta şi-n stînga, pînă ce timonierul puse iar stăpînire pe ea. M-am ridicat cu greu, pipăindu-mi cucuiul care începea să mi se profileze în frunte şi l-am văzut pe Ionaşcu ţinîndu-se de cutia busolei. Părea că

suferă cel mai mult în urma căzăturii şi se plîngea că-l doare tot corpul.

— Nu-i nimic! i-o tăie scurt oceanologul. Nici noi n-am căzut pe moale!

Profesorul îl privi mustrător. Îşi zicea pesemne că ziaristul fusese destul de pedepsit pentru halucinaţia lui. Căci cum puteam numi altfel motivul gestului său necugetat, de vreme ce marea era pustie de jur-îm-prejur?...

Timonierul refăcu capul la compas [*Cap la compas - drumul urmat de navă, indicat de compas (busolă). (N. A.)*] - ajunsesem cu prova spre sud - şi lucrurile îşi reluară mersul firesc, cu deosebirea că Ionaşcu nu mai şedea lîngă cîrmă. Şchiopătînd şi ţinîndu-se de coaste, pornise către cabina lui.

Abia plecase şi Maria fu cuprinsă de remuşcări:

— Ne-am purtat urît, foarte urît... Poate că bietul Ionaşcu are nevoie de doctor...

— Trec pe la tovarăşul Glaser şi îl rog să-l consulte - am spus eu.

Doctorul Glaser era la infirmerie. Aflînd cele întîmplate, îşi luă trusa şi mă însoţi spre cabina ziaristului. Cînd am ajuns în faţa uşii, am auzit răpăiala grăbită a maşinii de scris.

— Nu pare aşa de bolnav, se miră doctorul.

Am bătut la uşă.

— Cine-i? întrebă o voce slabă.

— Gheorghiu.

— O clipă...

Se auziră nişte foşnete nelămurite, apoi zgomotul unor paşi înceţi, şovăitori. Uşa se deschise. L-am lăsat pe doctorul Glaser să treacă înainte.

În maşina de scris, o foaie albă neîncepută. Urmărindu-mi privirea, ziaristul socoti că trebuie să-mi dea explicaţii:

— Am încercat să mai uit de dureri, terminînd reportajul.

Doctorul îl privi pe deasupra ochelarilor:

— Ai dureri chiar aşa de mari?

— Grozave, doctore, grozave!

— Curios! Am constatat doar nişte contuziuni superficiale. Nădăjduiesc să nu fie vorba de o leziune internă...

Ziaristul ridică din umeri, cu un aer resemnat.

*

**

Am stat în cabina de comandă pînă aproape de ivirea zorilor. Toţi aveam o înfăţişare spectrală: palizi, traşi la faţă, cu ochii înroşiţi de nesomn. Ne mai ţinea pe picioare numai gîndul că vom ajunge îndată la Constanţa.

Furtuna se potolise. Vîntul mai bubui de cîteva ori în geamuri şi tăcu. Se ridicară şi negurile, dezvelind trupul plumburiu al mării. Dar ţărmul nu se zărea nicăieri.

Mai trecu un ceas. Urmăream cu îngrijorare crescîndă cuta care se adîncea tot mai mult între sprîncenele timonierului. Privind încă o dată marea, la fel de nesfîrşită, el înţepeni cîrma, se apropie de telegraful maşinilor şi aduse coarnele de aramă la „Stop". Apoi se întoarse către profesor.

— Nu mă încumet să duc vasul mai departe. Pînă acum ar fi trebuit să ajungem la Constanţa.

— Poate că nu sîntem departe, îl încurajă Maria.

— Nu mai ştiu ce să cred. Am mers cu maximum de viteză şi am ţinut cu dinţii capul la compas. Aici e un lucru pe care nu-l înţeleg...

— E adevărat că după cele întîmplate ne putem aştepta la orice, spuse profesorul, pe gînduri.

— Dumneata ce propui? se adresă Maria timonierului.

— Să stăm pe loc pînă ce voi putea face punctul [*A face punctul - determinarea coordonatelor punctului unde se află nava, cu ajutorul instrumentelor de bord. (N. A.)*] într-adevăr, dacă furtuna trecuse, cerul rămăsese acoperit. Nu ne

rămînea decît să aşteptăm ca soarele să-şi arate faţa măcar pentru cîteva clipe. Dacă aparatul de radiotelegrafie n-ar fi fost stricat, am fi încercat să intrăm în legătură cu baza. Aşa însă...

— Trebuie să stabilim, măcar cu aproximaţie, locul în care ne aflăm! hotărî profesorul, ridicîndu-se de pe scaun. Să mergem la aparate.

Maria se lumină:

— Sigur! Să vedem ce spune hidrolocatorul!

Am tresărit. Ce putea să ne spună hidrolocatorul despre coordonatele vasului? Doar nu era totuna cu descoperirea cîrdurilor de peşti! I-am însoţit totuşi pe Maria şi pe oceanolog în cabina cunoscută, unde acelaşi om din echipaj puse în funcţiune aparatul emiţător-receptor de ultrasunete. De astă dată, aparatul avea să joace rolul unei sonde perfecţionate.

Închipuieşte-ţi că o puternică rază ultrasonoră izbeşte fundul mării, se reflectă şi este captată de receptorul hidrolocatorului. Cunoscînd viteza ei de propagare în apă, o simplă operaţie aritmetică îţi va da adîncimea mării în punctul respectiv. Acum intră în acţiune batigrama [*Batigrama - harta adîncurilor marine. (N. A.)*] alcătuită tot pe baza sondajelor ultrasonore. Comparînd adîncimea indicată de hidrolocator cu batigrama şi cunoscînd direcţia urmată de vas, vei şti cu oarecare aproximaţie unde te afli.

Maria întinse pe masă harta adîncurilor Mării Negre, prevenindu-mă:

— Să nu te aştepţi la cine ştie ce abisuri ameţitoare. Adîncimea maximă e de numai 2246 metri - şi asta departe, în larg.

— Nu mi se pare chiar aşa de puţin, am îngăimat eu, copleşit.

— Faţă de cei 10.863 metri din groapa Filipinelor... Dar fii pe pace; aici, lîngă ţărm, nu-s nici 100 de metri.

Precizarea nu era de natură să mă liniştească. În definitiv, la 10.000 sau la 100 de metri adîncime te

poţi îneca la fel de iremediabil!

Vrînd să ne demonstreze cunoştinţele lui în materie de hidrolocaţie, Manea îşi puse căştile receptorului la urechi. Maria şi cu mine ne-am mulţumit să privim ferestruica în spatele căreia se desfăşura banda înregistratoare. Şi din prima clipă am rămas fără grai, urmărind cifrele de pe bandă: 1.480 - 1.475 - 1.479 - 1.483 -1.467 - 1.480...

Maria îşi regăsi cea dintîi cumpătul:

— Nu se poate!... Aparatul ne înşeală!...

— Ce spui? se oţărî Manea scoţîndu-şi căştile ca să o poată auzi.

— Nu e bun aparatul!

Oceanologul se ridică şi ne dădu la o parte, cu un gest semnificativ: „De ce vă băgaţi, dacă nu vă pricepeţi?" Dar pe chipul lui se întipăriră semnele aceleiaşi uluiri. Se întoarse la aparat, îl opri, îl puse iarăşi în funcţiune şi privi banda înregistratoare, care se încăpăţîna să arate aceeaşi adîncime de necrezut.

Atunci se aplecă asupra hărţii, gîndind cu voce tare:

— N-am avut cînd să trecem de jumătatea apuseană a mării...

Peste umărul lui am urmărit pe hartă linia care unea toate punctele avînd adîncimea de 1.500 metri. Ea trecea departe de ţărmul românesc, apropiindu-se la nord de coastele Crimeei, iar la sud-vest şi sud de ţărmurile bulgar şi turc.

Aflînd rezultatele sondajului, profesorul Jora trecu îndată la verificarea lor cu ajutorul instalaţiilor de pe bord. În primul rînd, ne-am convins că adîncimea era reală coborînd în mare sonda cu explozie. În clipa cînd soneria şi becul roşu ne dădură de veste că sonda a ajuns pe fund, acul indicator al troliului ne încredinţa că s-au desfăşurat 1.480 metri de cablu. Urmară şi alte cercetări, al căror rezultat nu ne îngăduia - din păcate - să fim prea optimişti.

Strîngîndu-ne în jurul lui, profesorul Jora ne înfăţişă situaţia fără ocolişuri:

— Ne aflăm departe de ţărmul nostru. Cercetările pe care le-am efectuat au dat rezultate categorice în această privinţă.

— Poate că sîntem în apropierea ţărmului sovietic sau bulgar - am îndrăznit eu să sugerez, cu gîndul la batigramă.

— M-aş fi bucurat să fie aşa. Am terminat însă chiar acum analiza unor probe de apă. Salinitatea este atît de ridicată, încît am toate motivele să cred că ne aflăm în apropierea Bosforului.

— De altfel, adăugă oceanologul, aparatele ne-au semnalat prezenţa celor doi curenţi contrari: curentul de suprafaţă, dinspre Marea Neagră spre Marea Marin ara şi curentul de profunzime, cu sens invers.

— Şi lucrul cel mai grav - reluă profesorul - este că vasul, plutind în derivă [*Deriva - deplasarea involuntară a unui vas, datorită vîntului sau curenţilor marini. (N. A.)*] se supune acţiunii curentului de suprafaţă, îndreptîndu-se încet către ţărm. Trebuie să facem ceva!

În contrast cu calmul său obişnuit, profesorul Jora începu să măsoare puntea legănătoare a vasului. Îl urmăream intrigat, căutînd să înţeleg motivul sau motivele pentru care îl îngrijorează într-o asemenea măsură apropierea de ţărmul străin. Şi deodată am văzut în faţa ochilor pagina de ziar în care era publicat interviul dat de profesor unui redactor al „Agerpres"-ului. Iată de ce numele lui mi se părea cunoscut!

Dacă mi-amintesc bine, profesorul Jora se întorcea de la Cairo, unde avusese loc un congres internaţional al oceanologilor. În drum spre ţară, se oprise o zi la Istambul aşteptînd motonava „Transilvania". Seara, în holul hotelului la care trăsese, fusese acostat de un grup de legionari care-i ceruseră să rămînă în „lumea liberă". Respinşi cu indignare, cavalerii bîtei trecuseră la

insulte şi la lovituri. Profesorul abia reuşise să scape, cu ajutorul unor pasageri atraşi de zgomot. Poliţia sosise prea tîrziu, după ce agresorii se făcuseră nevăzuţi, ducînd cu ei, ca trofeu cucerit în lupta „ideologică", ceasul şi portofelul victimei. Pe bună dreptate se temea profesorul de reluarea unei asemenea dispute!...

Mai trecu o jumătate de oră. Vremea se schimbă. Ne pomenirăm deodată că soarele ne zîmbeşte printre nori. Ce-i drept, era un soare încă palid şi fără putere, făgăduind abia lumina şi căldura pe care le aşteptam. Fu însă de ajuns ca oamenii să se mişte pe punte cu mai multă vioiciune şi ca nădejdea să se întărească în inimi: „Ai noştri n-or să ne părăsească! Or să ne caute peste tot!" Răspunzînd parcă acestor dorinţi tăcute, glasul timonierului se înălţă în văzduhul tot mai limpede al dimineţii:

— Un vas la tribord!

ULTIMUL VĂL

Vasul părea a nu fi cu mult mai mare decît şalupa echipei noastre de operatori cinematografici submarini. O clipă am crezut chiar că tovarăşii mei, aflînd cine ştie cum cele întîmplate, vin să ne dea ajutor. Mi-am dat însă repede seama că forma şi aparatura vasului îmi sînt necunoscute.

Distanţa era încă prea mare ca să se poată stabili naţionalitatea vasului după pavilioanele de pe catarg. Oceanologul se bucură totuşi:

— Vine ajutorul, tovarăşi!

Privind cu încordare vasul care despica valurile în plină viteză, timonierul clătină din cap:

— N-are cum să vină din direcţia asta. Soarele-i în stînga şi vasul vine din faţă - deci de la sud...

Apropiindu-se la 30-40 de metri, vasul stopă. Cîţiva oameni îmbrăcaţi în haine de pescari se

rezemau de nişte lăzi puse claie peste grămadă tocmai la mijlocul punţii. Ducînd la gură pîlnia strălucitoare a portvocei, unul dintre ei ne strigă:

— Ohe! Căpitanul vasului „Perla Orientului" întreabă cine sînteţi?

Portvocea dădea cuvintelor o rezonanţă aspră, metalică, nepotrivită cu numele atît de gingaş al vasului. Dar lucrul cel mai interesant era că aceste cuvinte fuseseră rostite în româneşte.

Glasul profund al doctorului bubui peste ape:

— Vasul oceanografie „Marea Neagră", sub pavilionul Republicii Populare Române!

— Aveţi nevoie de ajutor? Vă putem remorca...

Propunerea era firească şi ispititoare. Mai puţin firească ni se părea însă apariţia vasului, care nu semăna de loc cu obişnuitele barcazuri şi pescadoare. Am mulţumit deci politicos, declarînd că aşteptăm ajutor din ţară.

Înfăţişarea paşnicului avizo se schimbă ca prin farmec. Oamenii îmbrăcaţi în haine de pescari îşi lepădară prefăcuta lor nepăsare. Cu mişcări iuţi şi precise, care dovedeau repetiţii îndelungate, ei dădură lăzile la o parte, scoţînd la iuţeală un tun-revolver Hotchiss.

Un trăsnet din senin n-ar fi produs asupra noastră efectul acestei scene. Rămăsesem ca nişte stane de piatră, încercînd să înţelegem ce se petrece. Numai oceanologul gesticula furios, dar nici un sunet nu-i ieşea din gura larg deschisă.

— Acum cred că o să ne urmaţi de bună voie,se auzi vocea batjocoritoare a unui bărbat înalt, îmbrăcat într-o manta neagră de cauciuc, care luase portvocea din mîna matrozului încremenit în poziţie de drepţi. Am ghicit în el pe comandantul avizou-lui - şi nu m-am înşelat.

— Ce-nseamnă gluma asta? ţipă doctorul.

— Nici o glumă, stimate domn! Vom trimite cîţiva oameni care vor prelua comanda vasului. Şi nu încercaţi să vă împotriviţi, dacă nu vreţi să

faceţi cunoştinţă cu peştii şi altfel decît privindu-i de după geamurile acvariului!

Într-adevăr, palancurile avizo-ului coborau pe apă o barcă în care se instalaseră patru oameni înarmaţi cu puşti.

— Ce facem, tovarăşi? întrebă profesorul. E o provocare vădită!

— Ce putem face? Ne supunem forţei brutale! Ne-am întors miraţi, recunoscînd glasul lui Ionaşcu. Prinşi de evenimente, nici nu băgasem de seamă cînd ajunsese pe punte.

Oceanologul îşi recăpătă în sfîrşit graiul:

— Cum, tovarăşe Ionaşcu, vreţi să-ncăpem ps mîna acestor piraţi?

— Să lăsăm cuvintele mari, îl repezi Ionaşcu. Dumneata, tinere, eşti probabil imun la gloanţe. Eu nu... Ori poate ai un tun ascuns în buzunar şi vrei să rezistăm eroic?

Tonul ironic al ziaristului ne supără şi ne surprinse totodată. Avea însă dreptate în ceea ce spunea: nu puteam să ne împotrivim atacatorilor. Vasul era echipat pentru cercetări ştiinţifice, nu pentru război.

— De ce să ne primejduim zadarnic viaţa? reluă Ionaşcu, simţind că hotărîrea noastră se clatină. O să ne plîngem ambasadei române şi o să ne întoarcem în patrie. Dar pînă atunci!...

Am refăcut de mai multe ori asociaţia de idei care m-a dus la aflarea unei căi de ieşire din această situaţie. Fusesem foarte intrigat de spusele ofiţerului de pe avizo. De unde ştia el despre existenţa acvariului din laborator?... Pornind de aici şi văzînd mereu acvariul în faţa ochilor, îmi amintisem experienţa făcută cu o zi în urmă. Şi dintr-o mică tainiţă a memoriei ţîşniră la lumină cuvintele Mariei: „Dacă am fi lucrat cu o intensitate mai mare, peştii ar fi murit, iar scafandrul ar fi simţit că-şi pierde echilibrul şi surzeşte... că-şi pierde...

— Tovarăşă Maria!

Fata mă privi întrebător.

— Tovarăşă Maria, ultrasunetele se propagă şi în aer, nu-i aşa?

— Da, dar nu văd...

— Generatorul poate fi adus pe punte?

— Ţara arde şi baba se piaptănă, pufni mînios ziaristul.

Dar Maria, cu o lumină de înţelegere în ochi, chemă doi oameni din echipaj şi se îndreptă spre laborator. Eu am urcat în cabina de comandă, cerîndu-i timonierului să fie gata să pornească vasul.

Întîmplări mărunte au uneori consecinţe incalculabile. Împiedicîndu-mă de o îndoitură a fişiei de linoleum, m-am sprijinit cu toată greutatea de umărul timonierului. Luat pe neaşteptate, omul îşi pierdu echilibrul şi ne pomenirăm amîndoi pe jos, lîngă suportul busolei. M-am ridicat repede. El rămase trîntit, cu ochii holbaţi într-un punct invizibil pentru mine.

— Te-ai lovit? m-am îngrijorat eu.

Fără să-mi răspundă, timonierul întinse mîna, arătîndu-mi ceva. M-am aplecat spre el şi am văzut obiectul care-i provocase stupoarea. Pe partea de dedesubt a cutiei busolei, o lamă subţire de metal se ţinea prin nu ştiu ce miracol, fără nici o legătură aparentă cu corpul cutiei. Am desprins-o, simţind oarecare împotrivire.

— Magnet - suflă timonierul. Apoi, urlînd de parc-aş fi fost surd: Asta a făcut să devieze busola!

Acul busolei se rotise într-adevăr cu 180 de grade. Mersesem deci tot timpul spre sud, crezînd că vom ajunge la Constanţa!

— Cine a putut să facă asta?

— Nu ştiu, răspunse timonierul. Priveam doar tot timpul la busolă. N-am scăpat-o din ochi decît două-trei clipe, cînd tovarăşului Ionaşcu i s-a năzărit că ne ciocnim cu un vapor.

Am revăzut scena - podeaua înclinată a cabinei, roata cîrmei învîrtindu-se fără stăpîn, Ionaşcu

ţinîndu-se de cutia busolei... Ionaşcu! Dar cum să cred că ziaristul din Bucureşti...

M-am repezit la laborator. N-am mai găsit-o decît pe Maria, care desfăşura un cablu electric. Aparatul fusese dus pe punte. În două cuvinte, am pus-o la curent cu ultima descoperire, mărturisindu-i şi bănuiala mea cu privire la Ionaşcu.

În ochii ei trecu o fulgerare scurtă - atît de scurtă, încît mi se păru o închipuire a minţii mele înfierbîntate de primejdie. Apoi, desfăşurînd cablul cu repeziciune, îmi făcu semn s-o urmez. Ne-am oprit la capătul coridorului, surprinşi de tăcerea care domnea pe punte. Cu multă precauţie am furişat o privire. Stînd lîngă balustrada vasului, în dreptul scării de fier care cobora pînă la suprafaţa apei, Ionaşcu îi ţinea pe cei de pe punte sub ameninţarea unui revolver. La zece paşi în faţa lui, cu toţi muşchii încordaţi, oceanologul era gata să sară. Am vrut să mă năpustesc asupra spionului, dar Maria îmi şopti poruncitor:

— Aşteaptă!

Şi se mistui pe coridor.

Ţi-am spus că Ionaşcu stătea lîngă balustradă. Chiar deasupra lui, sub un palane, spînzura una din nenumăratele butelii folosite pentru obţinerea probelor de apă. Era un fel de cilindru metalic, lung de aproape jumătate de metru, legat ou un cablu gros de oţel. Îţi închipui mirarea mea cînd l-am văzut ridicîndu-se încet şi prăvălindu-se apoi de la înălţime. Lovit în umăr, Ionaşcu scăpă revolverul şi căzu pe punte. Într-o frîntură de clipă, oceanologul se prăbuşi asupră-i, imobilizîndu-l.

— Generatorul, repede! strigă Maria, trecînd val-vîrtej pe lîngă mine cu cablul electric.

Nu era timp de pierdut. Barca de pe avizo ajunsese lîngă bordul vasului şi unul dintre ocupanţi se pregătea să urce pe scara de fier, sub protecţia puştilor celorlalţi. Maria făcu în grabă

legătura între cablu şi generator, punîndu-l totodată în funcţiune pe acesta din urmă.

Lucrurile care urmară fură atît de ciudate, încît dacă n-aş fi asistat la desfăşurarea lor, nu le-aş fi crezut în ruptul capului.

Fără veste m-am simţit cuprins de o febră inexplicabilă - dimineaţa era destul de rece. Ameţit, am vrut să-mi şterg fruntea umezită de sudoare, şi am scos un strigăt: carcasa metalică a ceasului mă arsese de parcă ar fi fost încinsă în foc. Ca prin ceaţă l-am zărit pe profesorul Jora scoţîndu-şi ochelarii cu rama de aur şi jucîndu-i în palme ca pe un porumb copt care-ţi frige degetele, dar nu te înduri să-l arunci.

Zgomotul unor împuşcături neregulate mă făcu să mă lungesc pe punte, gîndindu-mă că atacatorii au început să tragă asupra noastră. Împuşcăturile conteniră însă la fel de neaşteptat cum porniseră. Îndrăznind să arunc o privire peste bord, i-am văzut pe cei patru atacatori cătînd prostiţi la puştile pe care le ţineau în mîini. Unul dintre ei strigă ceva spre avizo, cu o voce tremurătoare. Fără să înţeleg cuvintele, am priceput din răspunsul răstit că marinarii din barcă erau ameninţaţi cu toate trăsnetele iadului.

Încet, împotriva voinţei lor, marinarii porniră să urce treptele înguste ale scării de fier. Ajuns pe la mijloc, primul dintre ei îşi luă deodată mîinile de pe scară şi le duse la urechi, cu o expresie de mirare înspăimîntată întipărită pe chip. Clătinîndu-se ca un om beat, din ce în ce mai tare, îşi pierdu pînă la urmă echilibrul şi căzu în apă. Al doilea avu aceeaşi soartă. Cei rămaşi în barcă îi pescuiră şi porniră să vîslească cu deznădejde spre avizo.

Maria opri generatorul.

— Cutezaţi să vă împotriviţi? urlă comandantul avizo-ului în portvoce. Vă liniştesc eu îndată!

Împins de motoarele sale puternice, avizo-ul se apropie şi mai mult. Ţeava tunului-revolver se roti cu repeziciune, oprindu-se asupra noastră. Zvîrlind

portvocea, devenită nefolositoare la o distanţă atît de mică, comandantul ne ameninţă pentru ultima oară:

— Dacă nu vă băgaţi minţile-n cap, tragem!

Barca se apropie din nou.

— Tovarăşe profesor, îndrept generatorul spre servanţii tunului şi dau intensitatea maximă! spuse Maria, cu faţa golită de sînge.

— E primejdios, nu ştiu ce se poate întîmpla. Generatorul nu e încă perfect izolat...

— Totuşi trebuie să încercăm! Nu putem sta cu braţele încrucişate!

Ne aşezarăm ca din întîmplare în faţa generatorului, mascînd pregătirile Măriei. Apoi zidul viu se desfăcu şi, după sfatul profesorului, ne depărtarăm de aparat.

— Ce faceţi acolo? ne strigă comandantul. Vreţi să...

Nu apucă să isprăvească. Maria pusese în funcţiune generatorul, răsucind pînă la refuz butonul de intensitate. Împleticindu-se, comandantul făcu doi paşi spre tunul-revolver şi se rostogoli greoi pe punte. De acolo, de jos, cu o voce răguşită, dădu comanda de tragere. Dar servanţii - ridicaţi de pe scaunele metalice care-i ardeau - nu puteau să se atingă de tun. Peste o clipă se rostogoliră lîngă mai-marele lor. Şi asta le prinse bine, căci obuzele din încărcător începură să explodeze aruncînd în văzduh bucăţi din învelişul lor de alamă.

Cuprinsă parcă de friguri, cu ochii înceţoşaţi şi buzele uscate, Maria izbuti să oprească generatorul. Era de altfel şi timpul. Mărind frecvenţa ultrasunetelor pînă la cîteva milioane de vibraţii pe secundă, constructorul aparatului nu izbutise să concentreze toată această energie uriaşă într-o singură direcţie. Aşa că nu numai atacatorii, dar şi noi simţeam - e drept, în mai mică măsură - efectul radiaţiilor nevăzute.

Din fericire, n-am mai fost nevoiţi să folosim teribila armă improvizată. Zburînd parcă pe crestele valurilor, dinspre nord se iviră două vedete rapide. Şi pe catargele lor unduiau pavilioanele tricolore cu stema Republicii Populare Române.

Apariţia vedetelor nu trecuse neobservată de cei de pe avizo. La un ordin al căpitanului, vasul străin începu să se întoarcă cu prova spre sud. „Pescarii" nu voiau să dea ochi cu marinarii noştri...

Scăpaţi de ameninţarea tunului-revolver, primul nostru gînd a fost să ne ocupăm de falsul ziarist.

După ce fusese dezarmat, datorită ingenioasei idei a Mariei, care comandase de la distanţă căderea buteliei, Ionaşcu fusese închis în cabina sa. La uşă stătea de pază un om din echipaj, înarmat chiar cu revolverul spionului. La întrebările noastre, el ne răspunse că nu auzise zgomote suspecte.

Am deschis uşa chiar în clipa cînd Ionaşcu, sau mai bine zis picioarele lui Ionaşcu dispăreau prin deschizătura circulară a ubloului. Şi picioarele acestea se terminau cu înotătoare de cauciuc, semănînd cu două labe de gîscă uriaşe.

Îţi poţi închipui mînia şi disperarea care m-au cuprins la gîndul că spionul ar putea să scape. De altfel, dacă pusese mîna pe tot echipamentul meu de scafandru autonom, nici nu mai încăpea îndoială că în cîteva minute avea să fie în apele teritoriale străine. Acolo nu-l puteam urmări decît cu riscul unor nedorite complicaţii diplomatice.

În timp ce toate acestea mi se învălmăşeau în minte, privirea mi-a căzut asupra unui obiect uitat, în grabă, de Ionaşcu. Şi cu un chiot de bucurie, care i-a speriat pe cei din jur, am recunoscut centura cu balast.

Nu era de loc momentul să mă pierd în explicaţii, întorcîndu-mă pe călcîie, m-am năpustit pe punte, urmat de toţi ceilalţi.

Ionaşcu plutea la suprafaţa mării cu capul în apă, încercînd zadarnic să se scufunde. Baloanele

de oxigen şi velomotorul, a cărui elice se învîrtea nebuneşte, muşcînd însă rareori valurile, îl ţineau deasupra, cu toate eforturile lui desperate. Pentru că înainta totuşi spre avizo, una din vedetele rapide îi tăie calea.

Atunci se petrecu un fapt ciudat. În văzduh răsunară cîteva pocnete uşoare şi în jurul spionului, apa se ridică în stropi mari. Ionaşcu încetă să mai dea din picioare şi rămase nemişcat. Pocnetele încetară. Descriind o curbă elegantă, avizo-ul porni cu toată viteza spre sud.

— Bandiţii! Au puşti cu amortizoare de zgomot! strigă comandantul.

Vrînd să-i închidă gura lui Ionaşcu, cei de pe avizo trăseseră într-adevăr asupra lui. Din fericire pentru organele anchetatoare, gloanţele îl răniseră numai, făcîndu-l să-şi piardă cunoştinţa. Şi aşa am putut să aflu în sfîrşit dezlegarea misterioaselor întîmplări petrecute pe bordul vasului oceanografie.

EPILOG

Radu Gheorghiu îşi aprinse o ţigară, slobozi cîteva rotocoale de fum şi răsuflă adînc:

— Asta-i tot.

— Cum „tot"? am protestat eu. Cine era de fapt Ionaşcu? De ce au explodat obuzele din încărcătorul tunului de pe avizo? De ce...

— Stai, că m-ai năucit! rîse prietenul meu, apărîndu-se cu amîndouă mîinile de întrebările cu care îl potopisem. S-o luăm pe rînd. Întîi, cu privire la Ionaşcu...

În 1944, comandorul Petre Sotir fugise din ţară împreună cu armatele fasciste. Avea la activul lui multe crime săvîrşite în timpul războiului şi se temea pe drept cuvînt de judecata poporului. Rătăcind din lagăr în lagăr, ajunsese în cele din

urmă într-un centru de spionaj din Germania Occidentală. După o perioadă de instruire, completată într-un alt centru mai aproape de graniţele noastre, ajunsese pe bordul unui vas de comerţ care se îndrepta spre Constanţa sub pavilionul unei mici republici sud-americane.

Nimeni, în afară de căpitanul vasului, nu ştia de existenţa acestui pasager clandestin. Şi într-o noapte, Sotir îmbrăcase un costum de scafandru autonom şi pornise pe sub apă spre ţărmul nu prea îndepărtat...

Agentul spionajului străin se stabilise la Constanţa, cu misiunea de a culege date în legătură cu flota noastră militară. Fiind un excelent acordeonist, se angajase într-o orchestră de muzică uşoară. În felul acesta putea să transmită cu mai multă uşurinţă informaţii stăpînilor săi, prin spionii care veneau „să se înveselească" în restaurantul cu muzică aleasă, îmbrăcaţi în haine de marinari străini.

Ultima însărcinare primită de Sotir - şi cea mai grea, desigur - era aceea de a ajunge pe bordul vasului oceanografie „Marea Neagră" şi a-l determina, cu orice mijloace, să-şi schimbe Itinerariul. I se promiseseră pentru aceasta cetăţenia unui stat apusean şi un post bine plătit.

După cum se vede, cei care-l trimiseseră pe Ionaşcu puneau mare preţ pe reuşita acţiunii, cunoscută la centrul de spionaj sub indicativul „Marea Neagră". Lucrările profesorului Jora erau bine cunoscute peste hotare şi „fuga" unui savant atît de renumit, împreună cu un grup numeros de colaboratori, ar fi dat prilejul dezlănţuirii unei noi campanii de calomnii împotriva ţării noastre, poate chiar al unei fulminante intervenţii în cadrul apropiatei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U.

Misiunea extrem de dificilă a spionului fu uşurată de întîlnirea cu adevăratul Ionaşcu. Acesta, în căutare de „atmosferă", sosise la Constanţa cu cîteva zile înaintea celorlalţi membri ai expediţiei

oceanografice. Fericit să stea de vorbă cu un „adevărat lup de mare", cum se recomandase Sotir, ziaristul plătise cu viaţa lipsa lui de vigilenţă. Aflînd chiar din gura lui că nici unul dintre membrii expediţiei nu-l cunoştea personal, spionul îl atrăsese într-o cursă şi-I ucisese, ascunzîndu-i trupul printre stînci. Înarmat cu actele celui ucis, se prezentase apoi pe vas, unde Ionaşcu era aşteptat.

În condiţiile acestea nu putea fi vorba despre un plan amănunţit, pregătit dinainte. Deviza iui Sotir trebuie să fi sunat astfel: „Văzînd şi făcînd!" Cîtă vreme vasul plutise deasupra cîrdului de scrumbii, spre sud, lăsase lucrurile să se desfăşoare în voia lor. Dar iată că sosise prima radiogramă cifrată. Trupul ziaristului fusese descoperit şi identificat. Prin radiogramă se cerea arestarea imediată a falsului Ionaşcu.

Mai departe, totul se petrecuse ca în demonstraţia făcută de spion, după aşa-zisa fugă a radiotelegrafistului. Pătrunzînd sub un pretext oarecare în cabina comandantului, Sotir înţelese din tulburarea lui, că radiograma îl demasca. Atunci îi trase un glonţ în tîmplă, înscena sinuciderea ca să cîştige timp, distruse radiograma şi luă codul de cifru (care fusese găsit, într-o învelitoare impermiabilă, sub combinezonul de cauciuc al costumului de scafandru îmbrăcat de spion).

Sosi a doua radiogramă. Dîndu-şi seama că n-are timp de pierdut, spionul îl ucise pe radiotelegrafist şi zvîrli în mare trupul neînsufleţit, prin ubloul cabinei.

Omorîndu-l pe radiotelegrafist şi sustrăgînd din magazie echipamentul de scafandru autonom, Sotir urmărea două lucruri: să îndrepte toate bănuielile asupra pretinsului fugar şi să împiedice ori ce legătură cu baza. Ideea folosirii echipamentului pentru a ajunge în apele teritoriale străine, unde nu mai putea fi urmărit, îi venise abia în ultima clipă, cînd era încuiat în cabină.

Singurul punct dinainte înscris în plan era devierea acului busolei. Jucînd totul pe o carte, o realiză în chipul cunoscut. Prefăcîndu-se bolnav, se retrase apoi în cabină, chemînd avizo-ul cu aparatul de emisie ascuns în maşina de scris. Nu apăruse din nou pe punte, decît pentru a-i convinge pe cei de pe vas să nu opună rezistenţă...

— Şi cum de n-a reuşit un plan atît de ingenios? m-am minunat eu.

— Dacă duşmanul n-ar face nici o greşeală, planurile lui ar reuşi întotdeauna - îmi replică Radu. Sotir nu era prost de loc, dar a făcut cîteva greşeli care l-au dus la pierzanie. Una dintre ele, este că a distrus aparatul de radiotelegrafie înainte de a se fi comunicat pescadoarelor abandonarea cîrdului de scrumbii. Negăsind vasul oceanografie, pescarii au alarmat şi ei baza, grăbind trimiterea vedetelor rapide care au ajuns tocmai la timp. Spionul a greşit şi cînd, simţindu-se în siguranţă, cu avizo-ul Ia 30 de metri, şi-a cam ieşit din rol. Pentru Ionaşcu, activist în presa centrală, nu era firească atitudinea de capitulare pripită în faţa primejdiei...

Dar cea mai mare greşeală săvîrşită a fost alta.

— Care, care? l-am iscodit eu, nerăbdător. Radu se gîndi o clipă, apoi reluă:

— Cunoşti povestea „cărţii perfecte"?... Se spune că într-o zi, un editor se hotărî să scoată o carte fără nici o greşeală de tipar. Tocmindu-i pe cei mai buni corectori, îi puse să citească să recitească, cu cea mai mare atenţie, fiecare rînd al cărţii. Cînd se alcătuiră paginile, fură supuse şi ele aceluiaşi examen minuţios. În sfîrşit, cartea intră sub teascurile tipografiei (pe vremea aceea nu se inventase încă rotativa). Nu cuprindea, într-adevăr, nici o greşeală -în afară de o eroare grosolană chiar în titlul scris cu litere mari pe prima pagină! Era atît de bătătoare la ochi, încît nici unul dintre nenumăraţii corectori nu o băgase în seamă...

La fel ca în povestea „cărţii perfecte", spionul a controlat cu minuţiozitate amănuntele planurilor sale succesive. Prevenind posibilitatea descoperirii înscenării de sinucidere, el a pregătit o înscenare şi mai îndrăzneaţă, pentru a ne convinge că asasinul nu se mai află printre noi. Şi n-a lipsit mult ca josnica lui misiune să reuşească pe deplin. Dar... tot la fel ca în povestea „cărţii perfecte", Sotir a făcut o greşeală grosolană, trecînd cu uşurinţă peste lucrul asupra căruia ar fi trebuit să stăruie cel mai mult. Falsul ziarist n-a ştiut sau n-a vrut să ţină seama de oamenii cu care avea de-a face. Împotrivirea noastră finală l-a surprins şi l-a silit să se demaşte cu un minut mai devreme. L-a surprins deoarece ne-a judecat pe toţi după chipul şi asemănarea lui. Şi i se părea desigur o nebunie să-ţi rişti viaţa pentru a-ţi păstra libertatea şi a nu îngădui o provocare împotriva ţării tale...

Am tăcut un timp cugetînd la cele auzite. Apoi l-am rugat pe Radu să-mi lămurească misterul exploziei obuzelor din încărcătorul tunului.

— Şi al împuşcăturilor de mai înainte, adăugă Radu.

— Da, şi al împuşcăturilor...

— Despre asta o să-ţi vorbească soţia mea!

— Cred că-ţi aduci aminte din povestirea lui Radu - începu ea să-mi explice - episodul cu mînerele care-l ardeau, fiind supuse acţiunii ultrasunetelor. Şi notează că generatorul funcţiona atunci doar cu mică intensitate. Dînd intensitate maximă, ultrasunetele au provocat o asemenea încălzire a cartuşelor din puştile atacatorilor - şi mai tîrziu a obuzelor - încît pulberea s-a aprins fără a se mai acţiona asupra focoaselor...

— Dar asta ar putea fi o extraordinară armă de apărare! am exclamat eu. Închipuiţi-vă că încărcătura de bombe a unui avion ar putea fi făcută să explodeze în văzduh, la o mare înălţime!

— Eh, tinereţe înflăcărată, suspină glumeţ Radu. Generatorul era cel mai puternic din lume şi totuşi

acţiunea lui termică se limita Ia o rază de 40-50 metri, poate ceva mai mult. Te las pe tine să-ţi imaginezi ce fel de generator ar trebui ca ultrasunetele să acţioneze măcar la un kilometru.

— „Raza morţii" nu-i decît o utopie... deocamdată, murmură soţia prietenului meu.

— Şi dacă Maria spune aşa, să ştii că are dreptate! încheie Radu discuţia.

Nu i-am mai răspuns. Descoperisem în sfîrşit, cu mirare şl bucurie, că soţia lui Radu Gheorghiu avea chipul fin, bronzat de soare şi de vînturile mării, părul tuns scurt şi trupul zvelt, cu linii armonioase, al Mariei Prodan.

Table of Contents

Title page

Table of Contents

Title page 1